nec dixit mortuus fui, & non sepelistis me, quia ut ait Chrysostomus, *Hom. 84. in Joan.* Homines sponte satis ad sepeliendum mortuos ex quadam innata pietate propendunt, adeo ut superfluitas potius in aliquibus reprehendi debeat.

Ad quintum, nego anteced. Nam etsi aliqua circa defunctos faciamus similia eis, quæ Ethnici faciebant, cum eis tamen reprehendendi non sumus. Nam illi curam ponebant in sepeliendis, & curandis suorum cadaveribus, quia, ut ait Sanct. Augustin. *lib. de cura pro Mortuis, cap. 2.* putabant, sepulturam esse necessariam, ut animæ quietem obtinerent: vel quia forte putabant cadaveribus etiam aliquem sensum inesse, a quibus erroribus longe absumus nos: Nec enim quia aliqua faciunt Christiani, quæ faciebant Ethnici, ideo cum illis reprehendendi sunt, quia ea, quæ illi superstitiose faciebant, Christiani Religiose faciunt. Nam illi lugebant mortuos, eorum cadavera lavabant, & aromatibus ungebant, quem morem ab Ægyptiis Hebræi acceperunt, & usque ad Christi tempora servarunt, & tamen ipse non reprehendit, sed laudavit potius, ut vidimus.

DUBIUM IV.

Quæsita aliqua circa Suffragia Defunctorum proponuntur, ac solvuntur.

§. I.

An Suffragia facta pro Uno, magis illi proficiant?

I. QUamvis de hoc, & sequentibus quæsitis aliqua, *in Qu. de Indulgentiis* dicta sint, aliqua tamen hic addere placet cum S. Th. *quæst. 71. Suppl. art. 12.* unde cum eodem.

Respondeo: *Quod valor suffragiorum pensari potest ex duobus: Valent enim uno modo ex virtute charitatis, quæ facit omnia bona communia. Et secundum hoc magis valent ei, qui magis charitate est plenus, quamvis pro eo specialiter non fiant. Et sic valor suffragiorum attenditur magis secundum quamdam interiorem consolationem, secundum quod unus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quantum ad diminutionem pœnæ: post mortem enim non est locus acquirendi gratiam, vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo valent suffragia ex hoc, quod per intentionem unius alteri applicantur, & sic satisfactio unius alteri computatur: & hoc modo non est dubium, quin magis valeant ei, pro quo fiunt, immo sic ei soli valent, satisfactio enim proprie ad remissionem pœnæ ordinatur. Unde quantum ad remissionem pœnæ præcipue valet suffragium ei, pro quo fit.*

II. Hinc non valet exemplum candelæ (quo utitur Præpositivus) quæ licet accendatur pro uno tantum, æqualiter tamen omnibus prodest, qui simul commorantur, quamvis pro illis non accendatur. —— Nam ut ait S. Th. ibi *ad 1.* suffragium assimilari quidem potest lumini in hoc quod omnes eo ex charitate consolantur, quamvis pro eis non fiat: *Sed in quantum est quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non est simile lumini, sed magis solutioni alicujus debiti. Non est autem necesse, ut si debitum pro uno solvitur, ex hoc & debitum aliorum solvatur.*

III. Neque obest, quod, ex dictis ex Augustin. Suffragia illis prosint, qui dum viverent, ut sibi posset prodesse possent meruerunt: contingere autem potest, quod aliqui magis meruerint, ut sibi suffragia prodessent, quam illi, pro quibus fiunt. —— Respondet enim S. Th. ibi ad 2. *Quod illud meritum est conditionale. Hoc enim modo meruerunt, quod sibi prodessent, si pro eis fierent, quod nihil fuit, quam facere se habiles ad recipiendum. Unde patet, quod non directe meruerunt illud juvamen suffragiorum, sed per merita præcedentia se habilitaverunt, ut fructum suffragiorum susciperent. Et ideo non sequitur, quod meritum eorum frustretur.*

IV. Neque dicas, pauperes fore pejoris conditionis quam divites, quamvis minoris meriti, cum pro his plura suffragia, quam pro illis fiant. —— Quia (inquit S. Thom. ibi ad 3.) *Nihil prohibet, divites quantum ad aliquid esse melioris conditionis, quam pauperes, sicut quantum ad expiationem pœnæ. Sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni Regni Cælorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur per auctoritatem inductam,* Lucæ 6. nempe, *Beati pauperes, quia vestrum est Regnum Dei.*

Quod dicendum est, etiamsi duo in hac vita æqualia merita comparaverint, sed pro uno plura specialia fiant suffragia. Nam esto in participandis communibus suffragiis æquales sint, ille tamen, pro quo plura specialia suffragia fiunt, citius liberabitur a pœna, quia conditio annexa merito, in isto plenius impletur, quam in illo. Merita enim merentur quidem absolute præmium essentiale, & ob hanc causam hoc per preces viventium non augetur; sed non merentur accelerationem præmii, nisi conditionate, idest, si pro eo suffragia fiant. Sicut qui membrum est alicujus communitatis meretur particeps fieri de bonis illius, sed si sint, & sibi dispensentur.

V. Ex hac doctrina colligit S. Th. primo, art. 13. *Quod si valor suffragiorum consideretur secundum quod valent ex virtute charitatis unientis membra Ecclesiæ, suffragia pro multis facta tantum singulis prosunt, ac si pro uno tantum fierent: quia charitas non diminuitur si dividatur effectus ejus in multos, immo magis augetur; & similiter etiam gaudium, quanto pluribus est commune, sit majus, ut dicit Aug. l. 8. Confess. c. 4. Et sic de uno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio, quam unus. Si autem consideretur valor suffragiorum, in quantum sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet suffragium alicui, quod pro eo singulariter fit, quam quod fit pro eo communiter, & pro multis aliis. Sic enim effectus suffragiorum dividitur ex divina justitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt. Unde patet, quod hæc quæstio dependet ex prima, & ex hoc etiam patet, quare institutum sit, ut suffragia specialia in Ecclesia fiant.* Et ratio ex dictis est: quia suffragia in ratione satisfactionis valent per modum solutionis debiti: solutio autem debiti non tantum solvit pro singulis, si dividatur inter plures, quantum si pro uno determinate solvat: ex solutione enim centum scutorum divisa inter plures non tantum debiti in singulis extingueretur, quantum si illa centum uni soli applicarentur. Et *quamvis* (ut ait S. Thom. ibi ad 3.) *Divinæ virtuti non sit magis difficile absolvere multos, quam unum; tamen hujusmodi oratio non ita est satisfactoria pro multis, sicut pro uno.*

VI. Colligit secundo S. Th. ibi, *art.* 14. Quod non tantum valent suffragia communia illis pro quibus non fiunt specialia, quantum aliis pro quibus fiunt specialia, & communia simul. Si enim ex dictis suffragia specialia non indifferenter prosunt omnibus, sed ei pro quo fiunt; ille cui applicantur, & communia, & particularia, recipiet fructum ex particularibus, & ex communibus, ubi ille, cui applicantur solum communia, solum ex communibus suffragiis fructum accipiet.

VII. Neque dicatur. Inter præcipua Ecclesiæ suffragii est Eucharistia quæ cum contineat totum Christum habet quodammodo efficaciam infinitam: ergo una oblatio Eucharistiæ quæ communiter pro omnibus fit, valet ad plenam animarum e purgatorio liberationem.

Nam respondet S. Th. citato art. 14. ad 2. *Quod quamvis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita; tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur. Unde non oportet, quod per unum altaris sacrificium tota pœna eorum qui sunt in purgatorio expietur: sicut etiam nec per unum sacrificium quod aliquis offert liberatur a tota satisfactione debita pro peccatis. Unde & quandoque plures Missæ in satisfactionem unius peccati injunguntur.*

Credibile tamen est, quod per divinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis superest his, pro quibus fiunt (ut si eis non indigeant) aliis dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, ut patet per Damascenum in Sermone de dormientibus (quem tamen an sit Damasceni non pauci ambigunt) *sic dicentem*: Vere Deus tamquam justus commetietur impotenti possibilitatem, tamquam sapiens, defectium commutationem negotiabitur: *Qua quidem negotiatio attenditur, si id quod deest uni, altera supplent.* Sicut si pius distributor ea quæ superfluunt non egentibus, indigentibus applicaret.

§. II.

An Suffragia facta per Peccatores prosint Mortuis?

VIII. DE hoc agit S. Th. dicta *qu. 71. Suppl. art. 3.* ubi ait: *Quod in suffragiis, quæ per malos fiunt, duo possunt considerari. Primo ipsum opus operatum, sicut sacrificium altaris. Et quia nostra Sacramenta ex se ipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explent, per quoscumque fiant, quantum ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo quantum ad opus operantis. Et sic distinguendum est: Quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest uno modo considerari, prout est ejus: Et sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi, nec aliis. Alio modo in quantum est alterius. Quod dupliciter contingit. Uno modo in quantum peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiæ: sicut Sacerdos dum dicit in Ecclesia exequias mortuorum: Et quia illi intelligitur facere, cujus nomine, vel vice fit, ut patet per Dionysium in lib. de Caelest. Hierarch. cap. 13. inde est, quod suffragia talis Sacerdotis, quamvis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit ut instrumentum alterius. Opus enim instrumenti est magis principalis agentis. Unde quamvis ille qui agit ut instrumentum alterius non sit in statu merendi: actio tamen ejus potest esse meritoria ratione principalis agentis: sicut si servus in peccato existens, quodcumque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Unde si quis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamvis illi, per quos fiunt in peccato existant: Magis tamen valerent, si essent in charitate; quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.* Hæc S. Thom.

IX. Suffragia ergo, quæ valent ex opere operato, ut sacrificium Altaris, etsi fiant per peccatores, defunctis valent, quia ex se ipsis efficaciam habent. Quæ vero solum valent ex opere operantis, quatenus quidem a peccatore fiunt, non prosunt mortuis: proderunt tamen, si is qui facit, vel gerat personam Ecclesiæ: ut dum Sacerdos in peccato celebrat exequias: vel si agat ut instrumentum ejus, qui in charitate mortuus, jussit suffragia pro se fieri: quia talia opera licet quatenus per peccatorem exercentur, non sint accepta Deo, nec sint viva, sunt accepta, & viva ratione illius, cujus vicem, ac personam gerit, ad quam Deus in illo opere respicit. Unde licet peccator dum facit illud opus, nullum ex eo reportet commodum, reportat tamen, qui fieri mandavit dum est dispositus. Magis tamen valerent, si fierent per bonos, quia sic valerent, & ex mandante, & ex eo, qui suffragia implet. Nam dum fiunt per malos, licet adsit capacitas valoris ex parte ejus pro quo fit, quam acquisivit per opera propria, quæ gessit in vita, deest tamen qualitas operis, quod prodesse debet, quæ pendet potius ex eo qui facit opus exequendo, ut S. Doct. ibi *ad 6.*

X. Si

X. Si dicas. Joan. 9. *Peccatores Deus non exaudit;* ergo suffragia per illos facta nihil prosunt —— Respondet S. Th. citato, *art. 14. ad 1.* hoc verum esse de oratione peccatoris, in quantum est ejus. Sed *Oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideo secundum hoc digna est, ut a Deo exaudiatur*, sed addit, *tamen etiam quandoque Deus peccatorem audit, quando scilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Non enim solis justis, sed etiam peccatoribus Deus bona sua providet, ut patet Matth. 5. v. 45.* Qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super justos, & injustos: *non autem ex eorum meritis, sed ex sua clementia. Et ideo Jo: 9. super illud* Deus peccatores non audit *Glossa* (ex August. Tract. 44. in Joann.) *dicit, quod loquitur,* ut inunctus, non ut plene videns. De hoc videndus S. Doct. *2. 2. q. 83. art. 16. & q. 178. art. 2. ad 1.*

XI. Quæres: An suffragia, quæ a vivis pro mortuis fiunt, facientibus prosint?

Respondet S. Th. dicta *q. 71. Suppl. art. 4.* Prodesse satisfacientibus, non in ratione satisfactionis, sed in ratione merici: Nam *opus suffragii, quod pro altero fit, potest considerari dupliciter. Uno modo, ut est expiativum pœnæ per modum cujusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur. Et hoc modo opus suffragii, quod computatur quasi ejus pro quo fit, ita absolvit eum a debito pœnæ, quod non absolvit facientem a debito pœnæ propriæ: Quia in tali compensatione consideratur æqualitas justitiæ: Opus autem istud satisfactorium, ita potest adæquari uni reatui, quod alteri non adæquetur. Reatus enim duorum peccatorum majorem satisfactionem requirunt, quam reatus unius. Alio modo potest considerari, in quantum est meritorium vitæ æternæ, quod habet in quantum procedit a radice charitatis: & secundum hoc non solum prodest ei pro quo fit, sed facienti magis.* Et in hoc sensu intelligitur illud Ps. 34. v. 13. *Oratio mea in sinu meo convertetur.* Quod si opus esset tantum, ut adæquaret debitum pœnæ alterius, & propriæ, tunc in ratione satisfactionis prodesset ei, pro quo fit, & etiam facienti.

§. III.

De Suffragiis, quibus purgabuntur in fine seculi.

XII. DUbium est de his qui in fine seculi reperientur vivi, & tamen purgatione indigebunt: An & quibus suffragiis sint adjuvandi, ut subito purgati ad consortium Beatorum transeant.

Respondent aliqui, quod sicut Christus descendens ad inferos omnes justorum animas non tantum ex limbo verum etiam ex purgatorio liberavit plenariam omnibus tribuens peccatorum, & pœnarum indulgentiam. Ita idem ipse descendens de Cælo gloriosus ad judicium omnibus animabus justis, quibus aliquid pœnarum restat, totum condonabit, Sanctis omnibus, qui cum ipso ad judicium venturi sunt, instantius intercedentibus: ita ut continuo post receptis corporibus nihil jam in eis restet purgandum, aut puniendum. Verum quia supra Quæst. 2. de descensu Christi ad inferos, *Dub.* 3. §. 2. cum S. Thoma probabilius existimavimus, eum in suo descensu non omnes, sed eas tantum e purgatorio animas liberasse, quas plene purgatas invenit, multo minus hoc admittere possumus in suo adventu ad Judicium, qui erit ad exercendam justitiam, non misericordiam.

XIII. Quare respondeo, probabilius esse, eos quos ultima dies vivos reperiet, igne conflagrationis, qui ut dicemus adventum Christi Judicis præcedet, subito purgandos esse, sed ita ut gravitas, & acerbitas pœnæ suppleat quod deerit ex parte durationis. Accedit quod pœna illa erit hujus seculi, non futuri, & ideo plus valebit ad accelerandam purgationem, & quia adhuc erit tempus gratiæ, & misericordiæ. Ita ex S. Th. infra, *q. 74. art. 8. ad 5.* ubi hanc rem tractans: *Tres (inquit) sunt causæ, quare subito illi, qui vivi reperientur, purgari poterunt. Una est, quia in eis pauca purganda invenientur, cum cruciatibus, & persecutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est, quia & vivi & voluntarii pœnam sustinebunt: pœna autem in hac vita voluntarie suscepta multo plus purgat, quam pœna post mortem inflicta, sicut patet in Martyribus, quia si purgandum quid in eis invenitur, passionis fulge tollitur, ut Augustinus dicit* (l. de unico Bapt. contra Petil. c. 13.) *Cum tamen pœna martyrii sit brevis in comparatione ad pœnam, quæ in purgatorio sustinetur. Tertia est, quia calor ille recuperabit in intensione, quantum amittit in temporis brevitate.* Et hoc idem dici poterit de igne purgatorii, nimirum quod in fine mundi, ignis ille atrocitate, & intensione brevitatem temporis purgationis compensabit. Maxime quia tunc eis non deerit suffragium cælestis Ecclesiæ, quæ pro fidelibus semper intercedit, & voto, & merito, & vivi etiam ab omni labe purgati qui in illa extrema generali conflagratione pro vivis ac defunctis enixius orabunt, fusisque pro aliis satisfactiones Deo offerent. Uno verbo dicam cum Aug. *l. 21. de Civit. Dei, c. 18. 24. & 27.* quod esto non omnes etiam mali, ut quidam putabant, futurum tamen erit ut aliqui per intercessiones Sanctorum a pœnis temporariis in illa extrema die liberentur. Sed de hoc infra fusius.

QUÆSTIO V.

De Sanctorum intercessione.

AB animabus in Purgatorio detentis, circa quas hactenus morati sumus, ascendimus ad eas quæ in Cælis cum Christo regnant. Sequentes S. Th. *q. 72. Suppl.* & ei quæ fides Catholica docet contra hæreticos præsertim modernos statuemus. Non tamen examinabimus, an Sanctorum animæ gaudeant modo beatitudine essentiali, an vero hæc ad diem extremi judicii differenda sit: hoc enim jam statuimus, *Tom. 1. in 1. p. Tract. de Visione Dei, Q. 2. D. 3.* Sed supposito, quod Sanctorum animæ sint perfecte beatæ, procedemus ad examinandum, qualiter se habeant erga viventes, & viventes erga illas. An sint a viventibus invocandæ, an viventium preces cognoscant, an a Deo exaudiantur, aliaque, de quibus est controversia inter Catholicos, & Hæreticos. Quamquam vero hæc tractaverim in *Vera Ecclesia, T. 1. p. 2. art. 14.* pro studiosi tamen instructione hic iterum tractanda suscipio.

DUBIUM I.

An Sancti Orationes nostras cognoscant?

§. I.

Resolutio Dubii.

NOn desunt, qui velint, Sanctos in Cælo beatos non cognoscere particulariter ea quæ hic aguntur, sed solum in generali, & consequenter nec preces, quas ad eos dirigimus, ex quo inferant, superflue ad illos preces dirigi. Attamen

I. Dico. Angeli, & Sancti cum Christo regnantes cognoscunt preces viventium, quæ ad eos diriguntur. De Angelis aperta est Scriptura, *Tobiæ 12. v. 12.* ubi Angelus: *Quando* (inquit) *orabas cum lacrymis .... ego obtuli orationem tuam Domino*, Apoc. 8. v. 4. *Ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum de manu Angeli.* Eodem pertinet quod pœnitentiam peccatoris cognoscunt, *Luca 15. v. 10.* Quod hominem custodiant in omnibus viis, idest, actionibus suis, *Psalm. 90.* Quod in conspectu Angelorum psallamus, *Ps. 137.*

II. De sanctis animabus probo primo. Nam teste Christo, *Matth. 22. v. 30.* animæ beatæ *sunt sicut Angeli Dei in Cælo*, Lucæ 20. v. 36. *Æquales Angelis*, Apoc. 21. v. 17. *Eadem est mensura hominis, quæ est Angeli.* Cum ergo Angelos cognoscere nostras preces certum sit, certum quoque esse debet, animas beatorum eas cognoscere.

Secundo. Apoc. 5. v. 5. *Unus de senioribus dixit* (Sancto Joanni) *Ne fleveris, ecce vicit Leo de tribu Juda.* Et *c. 11. 18. 19.* Viginti quatuor seniores, Apostoli, Prophetæ, & turbæ multæ in Cælo ostenduntur eidem Joanni, tamquam cognoscentes statum Ecclesiæ militantis.

Tertio. Sanctis adhuc mortalibus divina revelatione innotuerunt ea, quæ in illorum absentia gerebantur, etiam occultissima, *1. Reg. 9. 4. Reg. 5. & 6. & Act. 8.* Multo ergo magis existimandi sunt, nunc ea cognoscere quæ a nobis fiunt ad eos pertinentia, quando corporis vinculis soluti Deo clare viso perfruuntur. Et si Abraham nondum beatus audivit preces Epulonis in inferno jacentis: quanto magis nunc in Cælo beatus audit preces fidelium ipsum invocantium?

III. Accedit ratio, quam *Tom. 1. in p. Tract. de Visione Dei. Q. 5. D. 3. §. 2. n. 11. &c.* expendimus, & quam S. Th. hic *q. 72. Suppl. art. 1.* repetit. Nimirum. Ad perfectionem beatitudinis pertinet, ut beatus in Verbo cognoscat omnia, quæ ad ipsum pertinent. Unde ex hoc principio S. Th. *3. p. q. 10. art. 2.* probat, quod cum ad Christum, & ejus dignitatem spectent quodammodo omnia, anima Christi cognoscat omnia existentia secundum quodcumque tempus; ergo cum animæ Sanctorum sint perfecte beatæ, vident omnia, quæ ad ipsas spectant, & proinde vota, & preces, quæ ad ipsas a viventibus diriguntur: *Unusquisque beatus* (inquit S. Th. *art. 1.* citata *q. 72.* Suppl.) *tantum de aliis rebus necessarium est, ut in essentia divina videat, quantum perfectio sua beatitudinis requirit. Hoc enim ad perfectionem beatitudinis requiritur, ut homo habeat quidquid velit, nec aliquid inordinate velit. Hoc autem recta voluntate quilibet vult, ut ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat. Unde cum nulla rectitudo Sanctis desse, videtur cognoscere ea, quæ ad ipsos pertinent: Et ideo oportet, quod illa in Verbo cognoscant. Hoc autem ad eorum gloriam pertinet, quod auxilium indigentibus præstent ad salutem. Sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est divinius, ut ait Dionys. 3. c. Cælestis Hierarch. Unde patet, quod Sancti habent cognitionem eorum, quæ ad hoc requiruntur. Et sic manifestum est, quod in Verbo cognoscunt vota, & devotiones, & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.*

IV. Hanc veritatem tradunt communiter Sancti Patres. Ex quibus Origenes, *Hom. 26. in Numeros*, & *Hom. 16. in Josue*, Gregorius Nazianz. *Orat. 21. in fine*, S. Athanasium ita orans: *Nos autem utinam ipse benignus desuper, & placidus aspiciat, atque hunc populum gubernes ... neque, si quidem ves pastor futurus sint, in vita teneas, gregemque meum pascas.* Hieronymus, *Ep. 29.* modo 53. Theodoram viduam de mariti Lucinii morte, sic consolatur: *Ille jam securus, & victor te aspicit de excelso, & favet laboranti, & juxta se locum paravit eadem amore, & eadem charitate &c.* Aug. *Serm. 94. de diversis* (modo, *Serm. 316.*) de SS. Stephano, & Paulo (quem Stephani precibus conversum asserit) *Ambo* (inquit) *ibi vos videtis,*

am-

ambo sermonem nostrum auditis; ambo pro nobis orate: ambos vos exaudiet, qui vos coronavit. S. Leo, *De jejunio decimi mensis, Serm.* 2. Præ cæteris autem S. Gregorius, *l.* 12. *Moral. c.* 13. (modo, c. 21.) Postquam generaliter dixit, mortuos ignorare quid hic agatur; subjungit: *Quod tamen de animabus Sanctis sentiendum non est: quia qua intuit omnipotentis Dei claritatem videnti, nullo modo credendum est, quia foris sit aliquid, quod ignorent.* Quod repetit, *l.* 4. *Dialog. c.* 33. Et tandem S. Bernardus, *Ep.* 78. Martyres jubilare dicit ad nostros clamores, & preces.

§. II.

Respondetur objectionibus, & exponitur modus, quo preces nostras Sancti cognoscant.

V. PRimo objicitur: *Mortui nihil noverunt amplius* Ecclesiaste 9. v. 5. 1. ad Cor. 2. v. 11. *Quis hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?* Et *Job* 14. v. 22. de homine mortuo dicitur: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.*

Respondetur præfatis locis significari, mortuos naturaliter non cognoscere quid agant vivi, & maxime nulli homini patere naturaliter arcanum cordis alterius: non vero quod præsertim animæ beatæ videndo Verbum, sive per revelationem specialem, non cognoscant ea, quæ faciunt vivi relate ad illas.

VI. Sed dices, *Isaiæ* 63. *v.* 16. dicitur: *Tu enim Pater noster, & Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.* Ex quibus August. l. de cura pro mortuis, c. 13. *Si tanti.* (inquit) *Patriarchæ quid erga populum ex his procreatum ignoraverunt... quomodo mortui vivorum rebus, atque actibus cognoscendis, adjuvandisque miscentur?* Ergo Sancti orationes nostras cognoscere non possunt. Inde ibidem referens illud, 4. *Reg.* 22. *v.* 28. ubi dicit ad Josiam: *Colligam te ad Patres tuos, ut non videant oculi tui mala omnia, quæ sum inducturus super locum istum*, sic ait: *Quid est ergo quod pissimo Regi Josiæ pro magno beneficio promisit Deus, quod esset ante moriturus, ne videret mala, quæ ventura illi loco, & populo minabatur?* Et infra: *Ibi ergo sunt spiritus defunctorum, ubi non videnti quæcumque aguntur, aut evenirent in ista vita hominibus.*

VII. Respondeo cum S. Th. art. 1. citato ad 1. *Quod verbum Augustini intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarum ... non autem loquitur de cognitione, quæ est in Verbo, quam constat Abraham eo tempore, quo hæc dicta sunt per Isaiam, non habuisse, cum ante Christi passionem nullus ad visionem Dei pervenerit.* Qua cognitione naturali nec Josias pie mortuus visurus erat mala, quæ futura erant, cum nec ipse ante Christum visione Dei donatus fuerit. Unde S. Th. ibi ad 2. ait: *Sancti licet post hanc vitam cognoscant ea quæ hic geruntur, non tamen credendum est, quod afficiantur doloribus, cognitis adversitatibus eorum, quas in hoc seculo dilexerunt. Ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quod dolor in eis locum non invenit. Unde si cognoscant eorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante ejusmodi infortunia de hoc seculo subtrahantur.*

Sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent. Et quia animæ Josiæ non statim glorificatæ fuit a corpore egressa, quantum ad hoc ex hac ratione concludere nititur, quod animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viventium.

VIII. Præterire tamen non possum, Augustinum in hac materia citato loco fluctuanter loqui, & sub dubio relinquere, an spiritus defunctorum per se, an per relationem eorum, qui a vivis ad ipsos transeunt, aliqua, non tamen omnia, quæ hic fiunt discant: an vero per revelationem Angelorum, vel alio modo. Et hoc ideo puto, quia cum Augustini seculo adhuc penderet quæstio, an sanctorum animæ statim a corporibus egressæ beatitudine donarentur, an vero hæc differendâ illis esset usque ad diem judicii, Ecclesia enim de hoc nihil adhuc statuerat; ideo loquens præcipue de modo, quo Martyres in suis memoriis adsunt precibus viventium dicit: *Res hæc altior est, quam ut a me possit attingi, & abstrusior, quam a me valeat perscrutari. Et ideo quid horum duorum sit, an vero fortassis utrumque sit, ut aliquando ista fiant per ipsa in præsentia Martyrum, aliquando per Angelos suscipientes personam Martyrum, definire non audeo: mallem a scientibus ista perquirere.*

IX. Cæterum quamvis dubitet S. Aug. de modo quo Sancti adsint precibus, & quo eas cognoscant; certus tamen est, quod ea quæ ad ipsos pertinent, cognoscant, cognitione, non quidem naturali, sed divinitus eis tradita, ait enim, c. 15. *Possunt etiam spiritus mortuorum aliqua, quæ hic aguntur, quæ necessarium est eos nosse, & quos necessarium est ea nosse, non solum præterita, vel præsentia, verum etiam futura Spiritu Dei revelante cognoscere, sicut non omnes homines, sed Prophetæ dum hic viverent cognoscebant, nec ipsi omnia, sed quæ illis esse revelanda Dei providentia judicabat.* Et *c.* 16. loquens de beneficiorum effectibus, quæ per Martyres dantur orantibus, ait: *Verum ista divinitus exhibentur, longe aliter quam sese habet usitatus ordo singulis creaturarum generibus attribuitur.* Solum ergo negat Augustinus spiritus mortuorum, & etiam Martyrum adesse precibus vivorum, easque cognoscere vi, & cognitione naturali; sed concedit absolute, eas nosse, eisque adesse vi, & virtute divina, quamvis de modo, quo ista fiant, ambiguus sit.

X. Ex his deducitur, quod etsi pro certo semper habitum fuerit, animas beatas preces nostras cognoscere, non tamen æque pro certo habitus fuit modus, quo eas cognoscant. Aliqui enim dixerunt, eas cognoscere per præsentiam, quia omnibus supplicantibus præsentialiter adsint: & hunc modum tangit August. citatis locis. —— Verum hic modus improbabilis videtur: Tum quia: naturæ agilitas illis non præstat, ut simul sint in pluribus locis, cum tamen pluribus in locis sæpe simul invocentur. Tum quia: etsi præsentes sint, tamen naturaliter cognoscere non possunt preces meræ internas, quæ sola cogitatione concipiuntur. Immo non satis percipi potest, quomodo animæ separatæ accipere possint notitiam a rebus quibus absunt.

XI. Aliqui dixerunt, precum nostrarum notitiam accipere ex relatione Angelorum; ut supra ex August. vidimus. —— Sed nec iste modus sufficit. Hinc enim sequeretur, Sanctos non tunc quando eos invocamus preces nostras cognoscere, sed postea referentibus Angelis. Deinde adhuc quærendum superesset, quomodo Angeli eas cognoscant.

XII. Alii volunt, ut eas in Verbo videre dicantur. Idque vel a principio suæ beatitudinis, vi cujus ab initio statim videant omnia, quæ ad ipsos quocumque tempore spectabunt. quomodo docet S. Th. 3. *p. q.* 10. *art.* 2. animam Christi videre omnia in Verbo. Vel quod animæ sanctæ videant in Verbo ut in speculo quodam omnia, quæ ad se pertinent, & etiam preces nostras, non quidem ab initio, sed certo tempore, quando opus est ut iis revelentur, & in speculo divinæ claritatis quasi retegantur. Est enim speculum illud voluntarium repræsentans in se ipsum aspicientibus ea quæ vult, & quando vult. Quomodo sancti Prophetæ licet nondum beati in lumine divino viderunt futura, & etiam occultas cordium cogitationes.

XIII. Hic postremus modus probabilior est, & indicatur a S. August. citato, *c.* 15. Hinc sequitur animas beatas non simul videre omnia quæ futura sunt, & consequenter nec tempus universalis resurrectionis, & judicii extremi. Nam licet ea quæ videt beatus in Deo, illa ipsa visione beatifica, qua Deus videtur, ab initio simul videat: hac tamen visione beati non cognoscunt preces nostras, sed alia per influxum Verbi clare visi, & eas ipsis manifestantis. Et hæc est mens S. Thomæ, qui quamvis affirmet, sanctos vota, & preces viventium videre in Verbo, simul tamen docet, eas per revelationem cognoscere, tum hoc *art.* 1. *ad* 5. dicens: *Cogitationes cordium solus Deus per se ipsum novit, sed tamen alii cognoscunt quatenus eis revelatur, vel per visionem Verbi, vel quocumque alio modo.* Tum 2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. *Petitiones, quas ad eos dirigimus, Deo manifestante cognoscunt:* Tum q. 8. de verit. art. 13. *Motus voluntatis, & cordis cogitatio non potest cognosci in aliquibus similitudinibus rerum naturalium, sed solum in essentia divina, quæ in voluntatem imprimit: & sic Angeli cognoscere non possunt cogitationes cordium directe, nisi in Verbo eis revelentur.* Recolantur dicta, *Tom.* 1. *in* 1. *p. de Visione Dei, q.* 5. *D.* 3. §. 2. *n.* 11.

XIV. Secundo objicitur: Quanto est aliquis in charitate perfectior, tanto magis proximo in periculis subvenit. Cum ergo Sancti in carne viventes, statim ac suorum pericula noverunt eis præsto sint, multo magis id facere deberent Sancti in Cælo si nostras preces cognoscerent. Cum ergo quamvis rogati id facere non videantur, signum est, quod nostras preces, & indigentias non cognoscunt.

Respondeo S. Th. art. 1. citato ad 3. *Quod animæ Sanctorum habent voluntatem plenarie conformem divinæ voluntati etiam in voliti. Et ideo quamvis effectum charitatis ad proximum rejiciant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quam secundum divinam justitiam videnti esse dispositum. Et tamen credendum est, quod multum proximos juvent, pro eis apud Deum intercedendo.*

§. III.

An sit de Fide, & an necessarium, quod Sancti preces nostras cognoscant?

XV. CIrca primum Bellarminus, *l.* 1. *de beatitudine, c.* 20. docet, quidem esse certum, ita ut nullo solido fundamento probari queat, Sanctos nostras preces non cognoscere. At de certitudine fidei nihil dicit. Similiter Vasquez 1. *p. disp.* 50. *c.* 9. solum dicit Ecclesiam certo sibi persuadere, nostras preces esse Sanctis cognitas. Estius autem, *in* 4. *dist.* 45. §. 18. dicit: *Quod si recte invocantur Sancti, ut habet totius Ecclesiæ fides; ergo valde probabile est, immo plusquam probabile, quod preces invocantium se cognoscant.* Unde quamvis Tridentini Patres hanc rem definire noluerint, docent tamen: *impie sentire, eos qui asserunt, stultum esse, in Cælo regnantibus voce vel mente supplicare* (ita Sess. 25.) De hoc vero quod Sancti preces nostras immediate cognoscant, nihil dicunt.

Addi potest nullam de hoc extare apertam Sacræ Scripturæ sententiam, aut evidentem traditionem, aut Ecclesiæ definitionem quæ certo statuat, aut definiat hanc rem velut dogma fidei. Verum quid est, quod sine maxima temeritate non posset negari, sanctis Patribus, ac Theologis conformiter Sacræ Scripturæ docentibus, ita esse id, quod propterea unicuique Orthodoxo certum, ac persuasum esse debet.

XVI. Circa secundum: An scilicet absolute necessarium sit, ut Sancti immediate, & per se ipsos cognoscant nostras preces, ut eorum invocatio sit nobis salutaris. Affirmant aliqui volentes, ex eorum invocatione per legitimam consequentiam deduci, quod nostras preces cognoscant. Ita sentire videntur Valentia, & Suarez.

XVII. Alii, ut Hugo Victorinus, *l.* 2. *de Sacr. part.* 16. *c.* 11. Bellarminus, *l.* 1. *de Beatit. cap.* 20. Estius, *in* 4. *dist.* 45. §. 20. Sylvius, *in art.* 2. *q.* 72. *suppl.* forte verosimilius censent, Beatos audire, & cognoscere preces nostras, & hoc uni-

unicuique debere esse certo pertuasum: ad hoc tamen ut utiliter eos invocemus, absolute necessarium non est, ut eas per seipsos cognoscant. Et primo. Nam etsi Sancti non cognoscant, nec audiant nostras preces, eas tamen cognoscit & audit Deus; cum enim ipsi orent generaliter pro viventibus, & maxime pro sibi conjunctis, Deus, cui placet propter eorum vota nos exaudire, id quod precamur concedit. Ita Hugo Victorinus laudatus: *Quid amplius* (inquit) *vis? Timesne forte, non orent, qui semper orant? Quomodo non orabunt pro te, quando tu oras, qui & quando tu non oras, orare non cessant? Si non audiunt, inquit, & ego in ventum fundo verba, non audientibus, & non intelligentibus loquens. Ecce dicamus, non audiunt Sancti verba postulantium, neque ad beatitudinem illorum attinet ista nosse, quæ foris aguntur. Ecce dicamus, non audiunt. Nunquid Deus non audit? Quid ergo laboras investigare quid audiunt, & quantum audiunt Sancti quos oras, cum ipse Deus audiat propter quem oras? Ipse videt humilitatem tuam, qui remunerature est devotionem tuam &c.*

XVIII. Secundo. Dato, quod Sancti non cognoscerent, nec Deo præsentarent nostras preces, esse possent alii, qui vice eorum eas præsentarent, puta Angeli. Ita Bellarminus citatus, qui ad argumentum hæreticorum, nimirum: *Sancti non cognoscunt nostras preces; ergo frustra invocantur:* Respondet: *Hujus argumenti nec bonam esse consecutionem, nec verum id quod assumitur. Itaque primum consecutio negari potest. Nam cum certum sit, ex tot Patrum testimoniis, & tot miraculis a Deo ostensis, eos qui invocant Sanctos exaudiri, & impetrare quod petunt; certe non frustra invocantur Sancti, etiamsi desunt, eos non audire, neque cognoscere nostras preces; Nam alius aliquis eorum vice fungitur. Sicut non frustra supplicat Regi, qui certo scit Regem non lecturum supplicationem, sed aliquem alium ex aula ejus; & nihilominus ita se impetraturum quod petit, ac si Rex legisset supplicationem.* His favet quod dicebamus ex Augustin. *l. de cura pro mortuis c.* 15. animas beatas cognoscere nostras preces ex relatione Angelorum. Eadem fere habet Estius supra citatus, & Raphael de la Torre, *in* 2. 2. *q.* 83. *art.* 4. *disp.* 3. dicens: *Etiamsi sancti beati nostras orationes non agnoscerent, inde tamen non infertur, quod non orent pro nobis: nam illi bene sciunt, nos versari in magnis periculis, & pluribus egere: ergo possunt petere, & petunt auxilium divinum pro nobis.* Et infra: *Nec etiam infertur ex hoc quod beati ignorent nostras petitiones, ipsos non esse utiliter invocandos. Nam aliquis, v. g. Angelus potest eas Deo præsentare, & satis nobis sit, quod Deus ipsas audiat.* De hoc aliqua dixi, *in Vera Ecclesia, t.* 2. *p.* 2. *art.* 14. §. 7. *a n.* 46. Hæc probabiliter. Tenendum tamen est, ut diximus, preces nostras a sanctis beatis cognosci.

DUBIUM II.

An Sancti orent pro nobis?

§. I.

Resolutio Catholica.

I. SIcut fides Catholica docet, viventes pro mortuis quibusdam recte orare, ut supra ostensum est: ita eadem fides docet Sanctos cum Christo in cælis regnantes pro viventium salute sollicitos esse, de quo plura dixi, *in Vera Eccl. tom.* 2. *part.* 2. *art.* 14. §. 8. Quia vero quæstio agitari potest de oratione sanctorum pro viventibus in genere, & pro viventibus etiam in particulari, ideo utramque expediemus.

II. Dico primo. Sancti orant pro nobis saltem in genere. Probo primo. Ex scriptura constat, sanctos Angelos pro nobis orare, & apud Deum intercedere. *Tobia* 3. & 12. *Ps.* 90. *Daniel.* 10. & 12. *Zachar.* 1. *Matth.* 18. *Heb.* 1. & alibi. Nec enim hæc ad nudam hominum custodiam referenda esse, sed ad orationem, & intercessionem aperte ostendit locus *Zachar.* 1. *v.* 12. ubi Angelus pro salute Judæorum ita Deum precatur: *Domine exercituum, usqueque tu non misereberis Jerusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Ipse jam septuagesimus annus est.* Et super illa verba *Danielis* 10. *v.* 21. ubi Angelus ait: *Et nemo est adjutor meus in omnibus his, nisi Michael princeps vester*, commentatur Hieronymus: *Ego sum* (inquit) *Angelus ille, qui offero Deo orationes tuas: & nullus est alius, qui adjutor meus sit rogandi pro vobis Deum, nisi Michael Archangelus, cui creditus est populus Judæorum.* Ergo etiam beatæ animæ Angelorum conciues, ejusdem cum illis voluntatis, & charitatis pro viventibus orant: eoque magis, quod ejusdem naturæ simul, & redemptionis per Christum sint nobiscum participes, ideoque arctiori quodam societatis vinculo nobis conjunctæ, quam Angeli, quos & naturæ sublimitas, & redemptionis immunitas a nobis secernit. Utitur hoc argumento S. Bernardus, *Serm.* 2. *de S. Victore.*

III. Probo secundo, ex orationibus fidelium in hac vita, dum vel pro se orant, vel pro aliis, ut justi pro justis, aut justi pro peccatoribus. Sic enim sanctos olim Prophetas, & Sacerdotes, Moysen, Aaron, Samuelem, Jeremiam, & alios sæpe Deum pro populo oraße legimus. Sic *Gen.* 20. *v.* 7. dixit Deus ad Abimelech, Abraham *orabit pro te, quia Propheta est, & vives*, & de Job, *c.* 42. *v.* 8. ait Dominus: *Job autem servus meus orabit pro vobis, faciem ejus suscipiam, ut non vobis imputetur stultitia.* S. Paulus in omnibus fuis Epistolis, & se sine intermissione orare pro omnibus ad quos scribit, & eorum vicissim orationes pro se, & pro felici cursu Evangelii studiose implorat. Demum in oratione Dominica Christus ipse nos docuit orare, & petere etiam pro aliis; Ex his quæ certa sunt, peto ab adversariis. Si Sancti dum erant in vita orabant pro aliis fidelibus, eorumque salute: Cur modo regnantes cum Christo pro eisdem non orant, eorumque salutis curam non gerunt, modo, inquam, jam de sua salute securi, & habentes charitatem jam confirmatam, eamque erga nos multo majorem, quam dum adhuc in terris nobiscum versarentur? Hoc probandi modo usi fuere Cyprianus, *in Tract. de Mortalitate*, & præcipue Hieronymus adversus Vigilantium, quem sic perstringit: *Dicis in libello tuo, quod dum vivimus mutuo pro nobis orare possumus, postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio... Si Apostoli, & Martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro ceteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Unus homo Moyses sexcentis millibus armatorum impetrat a Deo veniam: & Stephanus imitator Domini sui, & primus Martyr in Christo, pro persecutoribus veniam deprecatur, & postquam cum Christo esse cœperuni, minus valebunt? Paulus Apostolus ducentas septuaginta sex sibi dicit in navi animas condonatas: & postquam resolutus esse cœperit cum Christo ora clausurus est: & pro his qui in toto orbe suo Evangelio crediderunt, mutire non poterit?* Hæc Hieronymus, & quidem fortiter.

IV. Alia via ex duobus præfatis exemplis procedere placet contra Recentiores hæreticos. Ipsi enim negant beatas animas orare, & intercedere pro nobis, ne fiat injuria Christo mediatori, qui pro nobis semper interpellat, & sufficientiæ pretii ab ipso pro nobis in cruce soluti. Sic igitur arguo. Angeli sancti pro nobis orant, fideles in hac vita mutuis precibus invicem se adjuvant, quod ipsi quos arguo negare non audent. Vel ergo horum orationibus fiet injuria Christo unico mediatori, & pretio in cruce per ipsum soluto, quasi hoc faisset insufficiens, & consequenter dicendum a nemine amplius esse orandum, quod certe non affirmabunt. Vel quod etsi animæ beatæ orent pro viventibus, nulla fiat injuria mediationi Christi, & pretio per ipsum in cruce soluto.

V. Probo tertio. Sancti veteres adhuc in limbo positi, erant in statu orandi, & de facto orabant: ergo multo magis animæ sanctæ in Cælis regnantes. Ant. pro prima parte indicavit Deus ipse, *Jeremia* 15. *v.* 1. ubi ait: *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.* Ubi cum dixerit *si steterit*, non vero *si stetisset*, aut *si staret* aperte indicavit, Moysen, & Samuelem esse adhuc in statu orandi pro illo populo, sed eorum preces, se non exauditurum, ut olim. Si enim Moyses, & Samuel mortui non essent amplius capaces standi orantes coram Deo, inepta esset locutio: sicut esset ista si venerit huc Cicero, vel Demosthenes non persuadebunt mihi, quia mortui huc venire non solent. Hanc interpretationem defendi in *Vera Eccl. Tom.* 1. *p. art.* 14. §. 8. *n.* 59. & 60. & dictis Patrum confirmavi. Modo addo S. Gregorium *Hom.* 27. *in Evangelia*, qui exponens præfata verba *Si steterit &c.* in persona Dei ait: *Nec illos audio, quos propter magnum petitionis suæ meritum minime contemno.* Et infra: *Nec illos modo pro amicis audio, quos magna virtutis merito orare etiam pro inimicis scio.* Quibus aperte indicat, Moysen, & Samuelem etiam modo mortuos orare pro amicis, & pro inimicis, sed Deum nolle eos pro amicis modo orantes exaudire.

Negare tamen non possum S. Th. *in* 4. *dist.* 45. *q.* 3. *art.* 3. *ad* 2. præfatum textum exponere de Moyse, & Samuele viventibus, ait enim: *Quod Dominus loquitur ibi de Moyse, & Samuele secundum quod fuerunt in hac vita, ipse enim leguntur pro populo orantes ira Dei resistisse: & tamen si illo tempore fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum propter populi illius malitiam: & hic est intellectus literæ.* Quare ex præfato textu non videtur satis firmum pro orationibus Sanctorum contra hæreticos confici argumentum.

VI. Pro secunda vero parte affertur textus ex 2. *Machab. c. ult.* ubi *v.* 12. dicitur visum fuisse Oniam jam mortuum *Manus protendentem orare pro omni populo Judæorum*; & *v.* 24. cum apparuisset alius vir, Oniam dixisse: *Hic est qui multum orat pro populo, & universa sancta Civitate, Jeremias Propheta Dei.* His adeo claris testibus nil aliud opponunt hæretici, nisi quod libri Machabæorum non sunt Canonici. Sed eos esse canonicos, & divinos ostendi supra de purgatorio. Item, *in Vera Eccl. Tom.* 2. *p.* 2. *art.* 14. §. 9. & *in Tract. de lib. Vera Relig.* nondum publici juris facto.

VII. Alia pro hac veritate proferuntur ex novo Testamento. Primo, illud 2. *Petri* 1. *v.* 15. ubi postquam dixit se per revelationem certum esse brevi moriturum subdit: *Dabo autem operam, & frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam faciatis.* Quibus indicare videtur, se etiam post mortem sollicitum fore, ut memoria teneant ea, quæ vivens ipso docuerat. Quamvis aliqui aliter ea exponant, ut si dicat. Dabo operam frequenter hæc inculcando vivens, ut post obitum meum ea memoria recolatis. Unde ex hoc textu non habemus firmum argumentum.

Secundo, *Apoc.* 5. ubi describuntur vigintiquatuor seniores in Cælo procidisse coram throno Dei *habentes phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.* Quibus significatur, quod sicut Angeli, ita animæ beatæ in cælo offerant Deo orationes viventium, eas suis intercessionibus, & patrociniis adjuvando —— Item. *Apoc.* 6. Animæ sanctorum Martyrum magno clamore petunt vindictam de interfectoribus suis, v. 10. *Et clamabant voce magna dicentes: Usqueque Domine (Sanctus, & verus) non judicas, & non vindicas sanguinem nostrum de iis qui sunt in terra?* ergo multo magis misericordiam petunt fratribus, & amicis suis. Voces autem illæ non possunt referri ad tempus quo erant in terra, ut somniat Brentius

tius; nam Martyres in terris non petebant a Deo vindictam de persecutoribus, sed veniam potius illis implorabant. Voces ergo illæ sunt Martyrum in cælis petentium vindictam ex amore justitiæ, & gloriæ Dei: ideoque dicunt, *usquequo vindices de iis qui sunt in terra?* Voces ergo illas emittebant Martyres jam in cælis coronati.

VIII. Ne miretur tamen pius Lector si Scripturæ de orationibus, & intercessionibus Sanctorum jam defunctorum, sive veteris, sive novi Testamenti pauca, & hæc subobscure videantur loqui. Ut enim notat Ellius, *in 4. dist. 45. §. 14.* Scriptura vetus, cum ei populo tradita fuerit, qui ad cultum idolorum, & superstitionem multorum Deorum erat admodum proclivis, ei proinde non parum erat periculi, si hæc de intercessione sanctorum doctrina fuisset studiosius inculcata, ne ad divinos honores mortuis exhibendos, quos etiam lignis, & lapidibus, sæpe exhibuisse arguitur, facile fuisset prolapsus. Novi vero Testamenti Scriptura in fundamento salutis, idest, fide in Christum Redemptorem statuenda, potissimum occupatur. Neque multum expediebat, ut Gentilibus recenter à culta Deorum ad unius Dei fidem conversis, de mortuorum hominum patrociniis, & invocatione multa statim ab initio proponerentur, ne forte vel sibi, vel infidelibus, qui ad fidem Christianam adhuc adducendi erant, non tam abjecisse, quam mutasse Deos viderentur, eaque ratione illi a vera Religione fierent alieni. Et sane cum Catholici Manichæis opponerent, quod duos Deos, unum bonum, alterum malum colerent, apud S. August. *l. 20. contra Faustum, cap.* 4. Faustus ipse opponit catholicos idololatriam, & gentilismum non fuisse, sed mutasse: *Vertisis* (inquit) *idola in Martyres, quos voris similibus colitis &c.*

IX. Non deest tamen, idque fortissimum pro orationibus, & intercessionibus sanctorum beatorum argumentum ex Scriptura. Hæc enim aperte docet communionem Ecclesiæ triumphantis cum militante. Nam, *Hebr.* 12. Apostolus dicit nos accessisse ad Ecclesiam primitivorum, qui sunt in Cælis, idest, factos concives, & adscriptos in societatem eorum, qui sunt in Cælis. *Galat.* 4. *v.* 26. Illam, quæ sursum est Jerusalem esse Matrem nostram. Et *Colossi.* 1. *v.* 18. & *ad Ephes.* 1. *v.* 22. dicit, quod Deus Christum dedit Caput super omnem Ecclesiam cælestem; hujus enim etiam caput est Christus. His ergo positis sic arguo. Si Sancti in cælis regnantes sunt concives nostri, si Ecclesia triumphans, in qua sunt illi, & militans sunt unum corpus, cujus caput est Christus: ergo inter Sanctos, & nos debet esse communio, qualis inter membra ejusdem corporis sub uno capite; sed ista communio exigit, ut membra sint pro invicem sollicita, & ut membrum fortius juvet infirmius; Hanc enim esse naturam membrorum sub uno capite, docet Paulus, *Rom.* 12. & 1. *Cor.* 12. ergo Sancti in cælis, qui sunt membra charitate, & meritis fortiora, nos juvant, qui membra sumus debilia, & infirma. Ita censuit Georgius Cassander in consultatione super Aug. confessione, dicens: *Hanc enim communionis sanctorum Deus vim esse voluit, ut membrorum inter ipso quadam connexio esset, sic ut infirmiora membra firmiorum membrorum virtute sustentarentur.* Quam doctrinam, nec Hugo Grotius in annot. ad præfatam consultat. quamvis Acatholicus improbare audet, asserens exemplum veterum, qui Deum rogabant, ut propter Abraham, Isaac, & alios Sanctos viros eis benefaceret, subdens: *Neque enim minor est nostra cum martyribus spiritualis conjunctio, quam illa carnalis populi Hebraici cum Patriarchis.*

X. Propterea audiendus non est Calvinus, qui, *l. 5. Instit. c.* 20. §. 24. audet asserere, quod mortuos *a nostro contubernio dum subduxit Dominus, nullam nobis cum illis reliquit commercium, ac ne illis quidem nobiscum.* Si enim diceret, nobis cum mortuis sanctis nullus esse commercium, nec illis nobiscum, in eis quæ pertinent ad vitam civilem, verum diceret: at quod nec in iis quæ pertinent ad vitam spiritualem ullum sit inter eos, & nos commercium, quomodo sustineri pareat, si sumus cum illis unus populus, unum corpus, una Ecclesia? *Neque enim* (inquit S. Aug. l. 20. de Civit. Dei, *c.* 9.) *piorum animæ mortuorum separantur ab Ecclesia, quæ etiam nunc est regnum Christi. Alioquin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in communicatione corporis Christi: nec aliquid prodesset ad ejus in periculis baptismum currere, ne sine illo finiatur hac vita: nec ad reconciliationem, si forte per pœnitentiam, malamve conscientiam quisque ab eodem corpore separatus est.* Quæ Augustini ratiocinatio bene adnotanda est.

XI. Supposita igitur hac conjunctione inter sanctos, & viventes tamquam inter membra ejusdem corporis, & cum charitas, quæ est vinculum uniens membra hujus corporis, & quæ in beatis perfectior est, probat S. Th. 2. 2. *q.* 83. *art.* 11. Sanctos beatos orare pro nobis, & quod *quanto Sancti sunt perfectiores charitate, tanto magis orant pro viatoribus, qui orationibus juvari possunt; & quanto sunt Deo conjunctiores, tanto eorum orationes sunt magis efficaces.* Nec tamen inferas, ex hoc sequi orationes inferiorum sanctorum, utpote minoris efficaciæ, non esse implorandas. Nam respondet ibi ad 4. *Quod Deus vult inferiora per omnia superiora juvari. Et ideo oportet, non solum superiores, sed etiam inferiores sanctos implorare: alioquin esset solius Dei misericordia implorandus. Contingit tamen quandoque, quod imploratio inferioris sancti efficacior sit; vel quia devotius imploratur, vel quia Deus vult ejus sanctitatem declarare.* Qua ratione plures gratias obtinemus intercessione recentium sanctorum, quam veterum, non quia illi majoris meriti coram Deo semper sint, sed quia, vel erga eos devotio nostra magis afficitur, vel quia eorum sanctitatem vult Deus declarare.

Hanc eamdem veritatem confirmat S. Th. *in 4. dist.* 15. *q.* 4. *art.* 6. *quæstiunc.* 2. dicens: *Quidam hæretici dixerunt, quod sancti non possunt nos juvare orando pro nobis, quia unusquisque recipit secundum ea, quæ gessit. Sed hoc est contra articulum fidei, qui est sanctorum communio, quæ per charitatem fit; & ideo cum etiam sanctis, qui sunt in patria, sit perfectissima charitas, competit eis pro nobis orare, non autem pro se, quia omnia eis ad unum succedunt.*

XIII. Dico secundo. Sancti, qui cum Christo regnant, orant pro viventibus non solum in genere, sed pro singulis etiam in particulari, specialiter cum ab his implorantur. Hæc assertio sequitur ex jam statutis. Si enim sancti beati æquali charitate feruntur erga omnia, ac erga singula membra sui corporis. Si etiam preces, quæ ad eos diriguntur cognoscunt, non solum in communi, sed etiam in particulari, sequitur, eos orare non solum pro viventibus in genere, sed etiam pro particularibus eorum patrocinium implorantibus. Hæc persuasio primis Ecclesiæ seculis adeo obtinuerat, ut tempore S. Augustini, *l. de cura pro mortuis*; non pauci existimarent, martyres per realem præsentiam adesse singulis opem petentibus, ut videre est citato libro, *c.* 16. Hoc fuse demonstrat Bellarminus, *l. 1. de Beatitud. SS. c.* 18. a quibus tamen referendis abstineo, sicut, & ab objectionibus, quas contra dicta hæretici congerunt, tum quia ex dictis evanescunt: Tum quia, dum agemus de invocatione sanctorum, eas solvemus.

§. II.

An Sanctorum meritis adjuventur viventes?

XIII. Recentiores hæretici, qui negant, sanctos pro nobis orare, & eorum preces (si dentur) nihil nobis prodesse; multo magis inficiantur, eorum merita quidquam in nobis operari, sive quia in eis nulla admittunt merita, sive quia solius Christi meritis omnia nobis a Deo conceduntur bona. Sed his non obstantibus,

XIV. Dico. Sanctorum beatorum meritis, quæ dum viverent compararunt, fideles viventes maxime adjuvantur. Quod Sancti modo beati merita sibi dum hic viverent, compararint, & quod beatitudo quam possident, sit retributio pro meritis, non est hic disputandum. Hanc enim veritatem contra Sectarios ex professo statui, *tom. 1. in 1. 2. tract. de merito, q.* 5. *dub.* v. & 3.

Quod vero merita, quæ dum viverent sancti, modo beati, compararunt, possint viventibus communicari, eisque prodesse, constare etiam potest ex articulo communionis Sanctorum, quam non solum inter viventes esse, sed etiam inter beatos, & viatores perseverare tamquam inter membra ejus corporis, jam ostendimus. Unde fiet, ut sicut inter viventes merita unius de congruo, non de condigno, prodesse possunt aliis: ita merita beatorum prodesse possint mortalem vitam agentibus, sic, ut ex illis possit moveri Deus ad bona istis conferenda.

XV. Ita autem contigisse ostendit inter alios Cassander in prælaudata sua consultatione adducens ex scripturis exempla. Ex quo adducam sequentia, non ad vivos solum, sed ad vita mortali defunctos pertinentia, 3. *Reg.* 15. *v.* 4. Abiæ Regi Juda filio Roboam, quamvis mali meriti regi, tamen *propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Israel*, idest, filium, qui regnaret post ipsum. Ne autem dicatur, hoc concessisse Deum unice ob implendam suam promissionem, subjungit immediate, v. 5. virtutes, & merita Davidis pro causa, nimirum: *Eo quod fecisset David rectum in oculis Domini, & non declinasset ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ suæ, excepto sermone Uriæ Hethæi.* Et eodem libro, *c.* 11. ob merita Davidis statuit Deus regnum super Juda a posteris ejus non auferre.

XVI. Rursus, 4. *Reg.* 19. *v.* 34. dicit Dominus: *Protegamque Urbem hanc* (Jerusalem) *& salvabo eam propter me, & propter David servum meum.* Et Isaiæ 37. idem repetit his verbis: *Et protegam civitatem istam, ut salvem eam propter me, & propter David servum meum.* Ubi ly *propter me* designat promissionem, & pactum a Deo factum, ly autem *propter David servum meum* designat Davidis merita, intuitu quorum Deus promisit, & voluit implere promissionem. Unde S. Chrysost. hom. 42. in Genes. *Multa enim* (inquit) *Domini bonitas est, & sæpe solet etiam propter paucos multis dare salutem. Et quid dico propter paucos justos? Sæpe quando non inventus est in præsenti vita justus, propter defunctorum virtutem, viventium miseretur, & curam habet: Unde clamat dicens:* protegam Civitatem hanc propter me, & propter David puerum meum: *Quasi diceret, licet ipsi indigni sint, qui serventur, & nullam salutis habeant occasionem: Verum quia solitus sum misericorditer agere ... propter me ipsum, & propter puerum meum David protegam: & qui ante tot annos e vita migravit, hic auctor est salutis iis, qui sua sese perdiderant desidia. Vidisti clementiam Domini, quomodo eos, qui virtute pollent, honore afficit, præponit, & toti multitudini æquiparat.* Eadem habet, *Hom.* 26. alias 27. *in Matth.* ubi de Davide ait, quod peccati sui ita maculas eluit, ità mundus apparuit, ut etiam post mortem nepotum suorum peccata obtegeret: inde observat, Deum ex modo loquendi plus tribuere Davidi, quam Abrahæ: non de hoc loquens, ait: *Recordatus sum testamenti mei, quod fuit ad Abraham*: hic vero non loquitur de testamento. Sed quid? *Propter David puerum meum protegam hanc Civitatem*: idest non pure propter factum, ut Sectarii autumant, sed ob Davidis merita.

XVII. Præterire tamen non possum, quod Cassander præcitata consultatione refert, nimirum: *Hanc de communicatione meritorum Ecclesiæ sententiam non uno loco Bucerum confessum fuisse. Nam contra Abincensem, sanctis, seu divis, ut ipse appellat, cælestibus tribuit nostri summam charitatem, nostraque salutis voluntatem, Deo quoque illos tanti esse, ut propter eos nobis plurima largiatur. Ibidem: sicut fidem ipsam, inquit, bonorum operum, ac meriterum fontem, donum Dei gratuitum agnoscimus, & ipsa opera, & merita, Dei gratuita munera confitemur, qui ex se nihil, dignatione tamen Dei, meritoque Christi, id sive nobis, sive aliis merentur, quod tilis Deus ex ultro non sua benevolentia rependere fitetuit. Ibidem: Fatemur, inquit, eam esse communionem Ecclesiæ, ac mutuam Spiritus Sancti, eiusque divinæ beneficentiæ subministrationem, ut alii aliorum gratia ingenia a Deo beneficia, tum interna, tum externa percipiant. Idem in disputatio Ratisbonæ, anno* 1546. *de publicis Ecclesiæ precibus, quas collectas vocant, in quibus intercessiones, & merita Sanctorum commemorantur, ita scriptum reliquit. Cum in his precationibus, quidquid diverum tribuitur intercessionibus, vel meritis, id totum non ab ipsis divis, sed a misericordia Dei, & per Dominum nostrum Jesum Christum petitur, eo ipso, qui sic orant, confitentur, & testantur, se ea, quæ a Deo per sanctorum intercessionem, & merita orant, agnoscere esse gratuita Dei dona &c.* Hæc ex Bucero uno ex primis Pseudo-reformatoribus refert Cassander. Ex quibus deducitur, intercessiones, & merita Sanctorum, non tollere, quin ea quæ ipsis mediantibus consequimur, sint dona misericordiæ Dei, & per merita Christi, quæ sola in sanctorum meritis operantur, eorumque intercessiones roborant. Qua doctrina modernis Sectariis ora obstruuntur.

XVIII. Ut vero Sectarii, si fieri poterit, tandem acquiescant, & discernere incipiant inter gratias, & miracula quæ per intercessionem sanctorum fiunt, & ea quæ Christus facit, opottet, ut de omnibus sanctis teneant regulam, quam S. Augustinus *Serm.* 51. *de diversis* (modo *Serm*, 318.) tradit nimirum, *Stephanum Sanctum fecisse miracula in nomine Christi, nullum autem miraculum fecisse Dominum Christum in nomine Stephani; ut discernatis servum a Domino, cultorem a Deo, adoratorem a Deo, adoratorem ab adorando.* Et in Psalm. 130. *Ad vocem* (inquit) *Domini surrexerunt mortui, ad umbram transeuntis Petri surrexit mortuus. Majus hoc videtur, quam illud. Sed Christus facere sine Petro poterat, Petrus nisi in Christo non poterat: Quia sine me, inquit, nihil potestis facere.* Hoc discrimine volebat Augustinus, ut dissiparet Christianus calumniam veterum Paganorum: Utinam valeat ad dissipandam calumniam modernorum hæreticorum.

§. III.

An Orationes Sanctorum ad Deum pro nobis fusæ semper exaudiantur?

XIX. Supponit S. Thom. *q.* 72. *Suppl. art.* 3. ubi hanc rem pertractat: *Quod Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Uno modo oratione expressa, dum votis suis aures divinæ clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo oratione interpretativa, scilicet ob merita, quæ in conspectu Dei existentia non solum eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia, & orationes quædam: sicut etiam sanguis Christi pro nobis effusus, dicitur veniam petere.* His suppositis.

XX. Dico. Orationes sanctorum, quatenus votis suis expresse orant aliquid pro nobis postulando, semper exaudiuntur: *Quia* (inquit S. Th. hoc art. 3. 3.) *Non volunt nisi quod Deus vult, nec petunt, nisi quod voluit fieri. Quod autem Deus vult, nec petunt, nisi quod voluit fieri. Quod autem Deus vult semper impletur* (nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam si velint etiam sancti, eorum voluntas non impletur.) Ut ergo docuerat, art. 1. ad 3. *Anima sanctorum habent voluntatem plenariæ conformem divinæ voluntati etiam in voliis. Et idco, quamvis effectum ad proximum retinenant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quam secundum divinam justitiam videnti esse dispensum*: vel ut ait hoc art. 3. ad 5. *nisi quod in divina voluntate conspiciunt.* Unde quamvis non semper impleatur desiderium nostrum in eo, pro quo oramus sanctos, semper tamen impletur eorum voluntas, & oratio exauditur, quæ non aliud petit, nisi ut fiat id, quod Deus fieri decrevit: quo ordine si nos peteremus, voluntas etiam nostra, & oratio semper exaudietur.

XXI. Sed dices primo, Si Sancti semper exaudirentur, maxime in his, quæ ad ipsos pertinet; sed in his non semper exaudiuntur. Nam, *Apoc.* 6. Martyribus petentibus vindictam de his qui habitant in terra, dictum est, *ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus fratrum suorum*: ergo multo minus exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

XXII. Respondet S. Th. hoc art. 3. ad 1. *Quod illa oratio Martyrum non est aliud, quam eorum desiderium de obtinenda stola corporis, & societate sanctorum qui salvandi sunt, & consensus, quo consentiunt divinæ justitiæ punienti malos. Unde Apoc.* 6. *super illud*: Usquequo Domine &c. *dicit Glossa: dederant gaudium majus, & consortium sanctorum, & justitiæ Dei consentiunt.* Non tamen quia eorum beatitudini essentiali aliquid deesset, sed quia optabant eam extendi ad corpus: & hoc quia ignorabant tempus quo hoc futurum esset: unde comperta Dei voluntate illud ad modicum differendi, quieverunt. Quare eorum petitio non fuit absoluta, sed conditionata.

XXIII. Dices secundo. Angelorum preces non semper exaudiuntur. Nam, *Daniel.* 10. Angelus, qui venerat in adjutorium Danielis pro liberatione populi orando, conqueritur, quod ejus oratio fuerit impedita ab oratione contraria Angeli Persarum: *Ego veni* (inquit) *propter sermones tuos: Princeps autem Regni Persarum restitit mihi uno & viginti diebus*; ergo de Orationibus Beatorum idem dici potest.

XXIV. Respondet S. Th. ibi ad 3. *Quod ista pugna bonorum Angelorum non intelligitur ex hoc, quod apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diversis partibus ad divinum examen referebant, divinam sententiam expectantes. Et hoc est, quod Greg.* 17. *Moral.* (cap. 8. modo 12.) *exponens prædicta verba Danielis dicit:* Sublimes spiritus gentibus principantes nequaquam pro injuste agentibus decertant, sed eorum facta juste judicantes examinant. Cumque uniuscujusque gentis, vel culpa, vel justitia ad supernæ curiæ consilium ducitur, ejusdem gentis præpositus, vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur. Quorum tamen omnium una victoria est sui super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquam volunt. *Unde nec petunt. Ex quo etiam patet, quod orationes eorum semper exaudiuntur.*

XXV. Dices tertio, *Hierem.* 15. dicitur: *Si steterit Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*; ergo orationes sanctorum non semper exaudiuntur. Hunc textum expendimus supra §. 1. *num.* 5. Nam Sanct. Thom. *in 4. dist.* 45. & hac *quæst.* 72. *art.* 3. *ad* 2. vult, quod Dominus loquatur de Moyse, & Samuele secundum statum quo fuerunt in hac vita, qui essi pro populo orantes iræ Dei restiterint, si tamen eo tempore vixissent, non potuissent orando Deum placare. Et secundum hanc interpretationem cessat difficultas: quia concedimus, orationes justorum in hac vita degentium non semper exaudiri. —— At in sententia plurium volentium, Deum ibi loqui de Moyse & Samuele mortuis, dici potest, vel Deum non loqui absolute, sed hypothetice, & conditionate *si steterit*: unde non sequitur, quod de facto steterint, & orarint, & quod repulsam passi fuerint, sed quod passi fuissent, si orassent. Vel quod cum eo tempore, quo Deus loquebatur, Moyses, & Samuel mondum essent beati in Cælo, sed in limbo, ignorantes divinam voluntatem, orare poterant pro populo, & eorum oratio non exaudiri. Non sic autem beati, ut dictum est.

XXVI. Dices quarto. Si beati non orant, nisi pro eo quod Deus vult, & sciunt eum velle, cum id quod Deus vult semper fiat, etiam ipsis non orantibus fiet, & sic eorum orationes erunt superfluæ, & inefficaces ad aliquid impetrandum.

Respondeo hoc discursu evinci, omnes prorsus orationes esse infructuosas, & superfluas. Nam vel illis petitur id quod Deus vult fieri, & sic cum quod Deus vult fieri semper fiat, etiam nobis non orantibus fiet: vel petitur id quod Deus non vult fieri; & sic cum Dei voluntas debeat impleri, nobis etiam orantibus non fiet.

Respondeo igitur cum S. Thom. *art.* 3. *cit. ad* 5. neg. illatum. Nam Beati nihil aliud petunt, nisi quod in divina voluntate conspiciunt: *Nec tamen oratio eorum est infructuosa*) *quia sicut dicit Augustinus, in Libro de Prædest. Sanctorum* (seu de Dono persev. cap. 22. & Gregorius, lib. 1. Dialog. c. 8.: *Orationes Sanctorum prædestinatis prosunt, quia forte præordinatum est, ut intercedentibus orationibus salventur: & ita etiam Deus vult, ut orationibus Sanctorum impleatur illud, quod Sancti videnti eum velle.* Igitur si Deus vellet absolute fieri, nullo habito respectu ad orationes, verum est quod fiet. At si velit fieri orationibus interventientibus, non fiet, nisi illæ interveniant. Sicut quia vult dare gloriam interventientibus meritis, non dat gloriam nisi merita interveniant.

XXVII. Hic recolenda sunt quæ supra, *Quæst.* 4. *Dub.* 2. §. 3. *n.* 27. indicavimus ex S. Thom. hoc art. 3. ad 4. *Quod licet Sancti non sint in statu merendi sibi, postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis, vel potius ex merito præcedente alios juvandi. Hoc enim apud Deum viventes meruerunt, ut orationes eorum exaudirentur post mortem.*

Vel dicendum, quod oratio ex alio meretur, & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem propter quem est, qui ei quasi merces redditur. Sed orationis impetratio innititur liberalitati ejus, qui rogatur, propter quod quandoque ex liberalitate ejus, qui rogatur, impetrat oratio, quod non meruit, vel ille qui rogat, vel ille, pro quo rogatur. Et ita quamvis Sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur, quod non sint in statu impetrandi.

DUBIUM III.

An Sancti a nobis recte invocentur?

§. I.

Mendacia, & Calumnia Calvini.

I. Quia contra catholicorum dogma de invocatione Sanctorum, etsi omnes moderni Acatholici pugnent, nemo tamen impudentius, & effrænatius debacchatur, quam Calvinus, placet ejus mendacia Catholico Lectori detegere, ut discat, quæ fides tali impostori habenda sit.

Primo ergo, *l. 3. Inst. c.* 20. Passim Sanctos cum Christo regnantes vocat mortuos, larvas, umbras, colluviem, cum Scriptura titulis honorificis eos ornet.

II. Secundo. *Eadem lib. & c.* 5. 20. dicit, solum Christum introisse in sanctuarium Cæli, & solum ipsum *Populi eminus in atrio residentis vota ad Deum deferre*. Quibus alterum suum errorem confirmat, nimirum solum Christum in gloria cælesti esse, animas vero Sanctorum in atrio manere expectantes diem Judicii extremi, & insuper contradicit Scripturæ quæ dicit, orationes nostras offerri Deo per sanctos Angelos, Tobiæ 12. vers. 12. *Ego* (inquit Raphael) *obtuli orationem tuam Domino*. Et Apoc. 8. vers. 4. *Ascendit fumus incen-*

incensorum, de orationibus Sanctorum de manu Angeli coram Deo. Immo contradicit sibi ipsi, dum infra sui oblitus admittit, Angelos offerre Deo nostras preces.

III. Tertio. *Eodem lib. & cap.* §. 21. dicit in Hymnis, & Latinis Papistarum nullam unquam fieri Christi mentionem, & cum semper oremus mortuos, numquam in nostris precibus Christum occurrere. —— Sed quis tam solemne mendacium non detestetur? Nonne enim Litanias a Deo inchoamus dicentes: *Kyrie eleison, Christe eleison, &c. Pater de Cœlis Deus &c.* Nonne Hymni, quos in Breviario legimus, sunt vel Ambrosii, vel Gregorii, vel Prudentii, vel Sedulii antiquissimorum auctorum, & omnes terminantur *Gloria tibi Domine*, vel quid simile? Nonne omnes orationes, quæ leguntur in Missa diriguntur ad Deum, & terminantur *per Christum Dominum nostrum?* Nonne invocantes Sanctos dicimus: *Orare pro nobis*; invocantes autem Deum, & Christum, dicimus: *Miserere nobis?*

IV. Quarto, *ibidem* §. 22. dicit, nos invocare Sanctos plane ut Deos, & habere nos Deos plurimos, non pro numero urbium, ut dicitur *Jeremiæ* 2. *vers.* 28. sed pro numero capitum multitudinis. —— Sed hanc esse impostoram manifeste ostendunt Litaniæ, ubi ad Sanctos dicimus: *Ora pro nobis*. Nemo autem Deo dicere auderet: *Sancte Deus ora pro nobis*. Et quamvis aliqui erga aliquem ex Sanctis specialiter afficiantur, cum tamen non ut Deum, sed ut servum, & amicum Dei prosequuntur. Sed & hæc non est nova calumnia. Nam etiam antiqui Ecclesiæ hostes mentiebantur homines mortuos pro Diis a Catholicis haberi, ut patet ex Cyrillo, *lib. 6. in Julian. ultra med.* & *lib.* 10. *ante med.* ex Eusebio, *lib.* 4. *hist. cap.* 15. & *lib.* 8. *c.* 6. & ex August. *lib.* 22. *contra Faust. c.* 4. & ex Hieronymo *contra Vigilantium*.

V. Quinto ibidem dicit, nos rogare Virginem, ut filium jubeat facere quod petimus. —— At cur mendacissimus nebulo id aliquo exemplo non probat? Verum si *Josue* 10. *v.* 14. dicitur: *Obedientæ Domino voci hominis*: cur non posset in aliquo lato sensu dici, filium Dei obedire matri aliquid petenti?

VI. Sexto ibidem dicit, nos ante statuas Barbaræ, vel Catharinæ demurmurare *Pater noster*, & Pastores hunc usum suo plausu approbare. —— Non diffiteor: Sed fideles etiam simplicissimi interrogati, quid in hoc actu intendant, nonne respondebunt, se orationem dominicam dirigere ad Deum, id autem se facere coram imaginibus Sanctorum, sperantes per auxilium Sanctorum suam orationem ad Deum felicius perventuram: sicut si quis exponeret Regi supplicem libellum eoram ministro, speraus ejus auxilio gratiam facilius se consecuturum? Quod si quis adeo stolidus, diceret S. Barbaræ *Pater noster*, quid hoc contra Ecclesiam, & Pastores, qui talem stoliditatem damnarent?

VII. Tandem reputat horrendum sacrilegium vocare Sanctos Præsules salutis, & Sanctis dicere: *E Cœlo nos respice, nos adjuva*. —— Sacrilegus ergo fuit Ambrosius, qui, *lib. de Viduis*, ait: *Isti sunt Dei martyres, nostri præsules, speculatores vitæ, actuumque nostrorum*. Sacrilegus etiam Greg. Nazianzenus, qui, *Orat.* 18. *in Laudem S. Cypriani*, hæc dicit: *At tu nos e Cœlo benignus aspicias, sermones nostros, & vitam gubernes, sacrumque hunc gregem pascentem adjuvas &c.* & similia repetit in laudem SS. Basilii & Athanasii. Si ergo isti sacrilegi non fuerunt, sed pii, neque sacrilega Ecclesia Catholica, quæ veterum pietatem erga Sanctos imitatur. Sed ut clarius appareant Calvini, & suorum impostoræ, primo ostendam, quomodo Sancti non sint invocandi, & deinde quomodo invocandi sint.

§. II.

Modus quo Sancti Invocandi non sunt.

VIII. Circa modum Sanctos invocandi duo sunt errores extremi. Primus referente Epiphanio, *Hæres.* 78. & 79. fuit quorumdam, qui Collyridiani dicti sunt: Hi enim S. Mariam omnium Sanctorum Reginam veluti Deam invocabant parem Deo, eique propterea Collyridam panis velut in sacrificium offerebant. Alter fuit, & est eorum, qui Sanctos, & etiam B. Virg., quocumque modo invocandos esse negant, dicentes esse homines mortuos, nullam notitiam precum nostrarum, aut curam nostri habentes. Contra primum errorem hic agemus, deinde in sequentibus contra secundum.

IX. Dico ergo primo. Non licet invocare Sanctos, nec ab eis petere, ut nobis, tamquam auctores conferant gloriam, gratiam, aliaque beneficia ad beatitudinem conducentia. Est contra primum errorem, & contra calumnias supra relatas Calvini, & suorum.

Probatur autem primo. Nam certum est, Deum solum esse gratiæ, & gloriæ auctorem, & Dominum, Psalm. 83. v. 12. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus*. Ab ipso solo sperandum esse auxilium, Ps. 120. v. 1. *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum a Domino*. In quem Psal. S. August. Per *Montes* intelligit Sanctos viros, & præcipue Apostolos, qui prædicatione Evangelii lucent, ad quos levandi sunt oculi, ut illuminemur. Addit tamen: *Sed non rursus præsumant de montibus; quia ipsi montes non a se lucent, sed ab illo lucent, de quo dictum est: Erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Montes possunt intelligi homines magni, homines clari. Et quis major Joanne Baptista? ... audi confitentem. Et quid confitentem? Nos omnes, inquit, de plenitudine ejus accepimus. De cujus ergo plenitudine acceperunt montes, ab illo est tibi auxilium, non a montibus, in quos tamen nisi levaveris oculos per Scripturas, non admoveberis, ut ab illo illuminetis*. Eadem dicit, *Tract.* 1. *in Joann.* & *Serm.* 46. *de Pastoribus*, c. 8. ubi hæc habet: *Sicut enim & montes boni: Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi. Et vide, quia non sibi in montibus spes est: Auxilium, inquit, meum a Domino, qui fecit cœlum, & terram. Noli putare injuriam te facere montibus sanctis, quando dixeris: Auxilium meum, non a montibus, sed a Domino, qui fecit cœlum, & terram. Ipsi montes hoc sibi clamant. Mons erat, qui clamabat: Audio in vobis schismata fieri, & unusquisque vestrum dicit: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego Cephæ, ego autem Christi. Leva oculos in istum montem, audi quid dicat, & nec in ipso monte remaneas. Audi enim quid sequatur. Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? Ego postea cum levaveris oculos in montes; unde veneris auxilium tibi ... securus sine ulla injuria montium dicas: Auxilium meum a Domino, qui fecit cœlum, & terram. Non solum tibi non succurrent montes, sed tunc amabunt, tunc magis favebunt, si in ipsis spem tuam posueris, contristabuntur. Angelus multa divina, & mira ostendens homini ab homine adorabatur, tamquam levante oculos in montem. At ille a se revocans ad Dominum, noli inquit; facere, illum adora: nam ego conservus tuus sum, & fratrum tuorum*. Ita Augustinus.

X. En quomodo a nobis invocari Sancti volunt, non ab ipsis auxilium quærendo, sed a Domino, nam in ipsis spem collocando, sed in Domino, non ipsos tamquam numina adorando, sed ad eos oculos levando, ut ad confratres nostros, & conservos, ut apud communem Dominum charitate summa qua nos diligunt, suffragia sua interponant. Ita ab Ecclesia catholica Sancti invocantur, & non aliter, & qui contrarium ei impingit, manifestam calumniam ei imponit. Aperte enim Ecclesiæ mentem Trid. Patres, *Sess.* 15. *in Decr. de invocat. Sanctor.* expresserunt his verbis, nimirum: *Bonum, atque utile esse supplices eos* (Sanctos) *invocare, & ob beneficia impetranda a Deo per filium ejus Jesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor, & Salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere*. Quid, oro, hic tribuitur Sanctis, quod eos elevet supra conditionem servorum Dei, qui opem nobis præbeant rogando Deum, ut per merita Filii sui, qui solus est noster Redemptor, gratias, & auxilia nobis concedat?

XI. Doctrinam hanc confirmat Ecclesiæ praxis, quæ ut supra dicebamus, in orationibus, quæ vel in missa, vel divino officio leguntur in celebritatibus Sanctorum nihil unquam aliud petit, quam ut eorum precibus a Deo nobis per Christum beneficia concedantur.

Confirmat etiam ratio. Nam ea quibus indigemus superant vires puræ creaturæ, sunt enim dona supernaturalia; ergo nihil debemus a Sanctis petere, nisi ut a Deo precibus impetrent quæ nobis utilia sunt. Sed hoc inferius clarius exponetur, cum adversariorum argumenta solvemus.

XII. Notandum tamen est, nos cum dicimus non debere a Sanctis, nisi ut orent pro nobis, & orando impetrent a Deo, non facere vim in verbis, sed in sensu. Nam sicut Paulus, *Rom.* 11. *vers.* 14. de se dicit: *Ut salvos faciam aliquos ex illis*. Et 1. Corinth. 9. vers. 22 *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*; non ut Deus dando salutem, sed concionibus, & precibus cooperando, ut digni fiant eam recipiendi a Deo: Ita si quis alicui Sancto diceret da mihi salutem, aperi mihi aditum cœli, da mihi patientiam, sanitatem, & si tamen intelligeret da mihi salutem, aperi mihi aditum gloriæ, da patientiam, eam mihi impetrando tuis meritis, & precibus, reprehendendus non esset, cum similibus verbis Cyprianum, Basilium, & Athanasium mortuos alloquatur Nazianzenus, ut alios Veteres prætteream.

XIII. Dico secundo. Sancti non sunt invocandi tamquam immediati intercessores nostri apud Deum, nam quidquid a Deo nobis impetrant, per Cristum impetrant. Hac assertione multæ adversariorum cavillationes præcluduntur. Tres enim personæ possunt considerari quando Deum oramus. Una ipsius Dei, a quo ut ab auctore petimus beneficia. Altera Christi, per cujus meritum precamur ea nobis conferri. Tertia ejus, qui a Deo per Christum pro nobis ea petit. Ex his tribus personis, primam gerere non possunt Sancti, sed solus Deus. Nec secundam, hanc enim gerit solus Christus, ut mox ostendemus; ergo restat, ut gerant solum tertiam, nimirum petendo a Deo nobis per Christum. Itaque Sanctos invocamus ad hoc solum, ut faciant id quod nos facimus, ut suis nostras preces juvent, quia melius, & efficacius ipsi facere possunt, quam nos, melius illi & nos simul, quam nos soli. Ita ex Bellarmino, *lib. 1. de Beatitud. Sanctor. cap.* 17.

XIV. Prob. ergo assertio. Solus Christus est, qui mundum reconciliavit Deo, & qui meruit omnibus gratiam, & gloriam, & de cujus plenitudine omnes acceperunt necessaria ad salutem: *Quia* (ut habetur Colos. 1. v. 19.) *in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in Cœlis sunt*. Et 1. Joann. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris; non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi*. Propterea Christus, Joann. 10. v. 9. de se dixit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*. Joann. 14. v. 9. *Ego sum vita ... Nemo venit ad Patrem, nisi per me*. Joann. 16. v. 24. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Hinc dicitur 1. Timoth. 2. v. 5. *Unus mediator Dei, & hominum*, & 1. Joann. 2. v. 1. *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum justum*. Ex quibus omnibus sequitur, nec nostras, nec sanctorum preces posse pervenire ad Deum, eique acceptas esse, aut gratias pro quibus orant, consequi, nisi per Christum, ejusque merita valorentur. Et hoc indi-

indicant publicæ Ecclesiæ preces, quibus dicimus: *Concede nobis Deus, ut intercedente hoc Sancto* tale beneficium consequamur. *Per Christum Dominum nostrum*.

XV. Hanc fuisse semper Ecclesiæ mentem colligo ex Patribus. Ambrosius enim, *lib. de Isaac, cap.* 8. de Christo: *Ipse* (inquit) *sit caput nostrum ... ipse oculus noster, ut per illum videamus Patrem, ipse vox nostra, per quam loquamur ad Patrem, ipse dextera, per quam Deo Patri sacrificium nostrum offeramus*. S. August. in Ps. 108. ad illa verba: *Et oratio ejus fiat in peccatum*, ait: *Quoniam non est justa oratio, nisi per Christum ... Oratio autem, quæ non fit per Christum, non fit non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit in peccatum*. Et S. Bernardus, Serm. de Dominica infra octavam Annuntiat. *Opus est* (inquit) *mediatore ad mediatorem istum, nec alter nobis utilior quam Maria. Crudelis nimium mediatrix Eva, per quam serpens antiquus pestiferum etiam ipsi viro virus infudit. Sed fidelis Maria, qua salutis antidotum, & viris, & mulieribus propinavit. Illa enim ministra seductionis, hæc propitiationis: illa suggessit prævaricationem, ista ingessit redemptionem*. En quomodo Sanctus Abbas Mariam vocat mediatricem ad mediatorem Christum, nempe filium.

§. III.

Veritas Catholica.

XVI. Dico tertio. Sancti cum Christo regnantes, recte & utiliter a nobis invocantur, ut a Deo per Christum nobis beneficia impetrent. Constat primo ex jam dictis. Nam sancti beati cognoscunt nostras preces, charitate qua nobis conjunguntur pro nobis orant, eorum orationes, & merita per Christum sunt Deo accepta; ergo recte, & utiliter a nobis invocantur. Recolantur dicta superius, *dub.* 2. maxime §. 2. ubi fuse ostendimus per merita sanctorum, qui in veteri lege fide in Christum claruerunt, Deum multa populo concessisse.

XVII. Confirmatur rursus hoc ineluctabili argumento, quod etiam supra tetigimus. Nam in utroque Testamento sæpe legimus, viventes justos a viventibus invocatos, 1. *Reg.* 7. *v.* 8. dicunt filii Israel ad Samuelem: *Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum, ut salvet nos de manu Philistinorum*. Item Job, cap. ult. v. 8. dicit Dominus amicis Job: *Ite ad servum meum Job .... Job autem servus meus orabit pro vobis; faciem ejus suscipiam, ut non imputetur vobis stultitia*. Et vers. 10. *Dominus quoque conversus est ad pœnitentiam Job, cum oraret ille pro amicis suis*. Jerem. 37. vers. 3. & cap. 42. vers. 2. Item Roman. 15. vers. 30. Paulus, ait: *Obsecro vos fratres ... ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*. Idem repetit, *Ephes. 6. vers.* 19. 1. *Thessal.* 5. *vers.* 25. *Colos.* 4. *vers.* 3. & alibi. Hoc etiam probat factum Centurionis Evangelici, qui intercessores pro se misit ad Christum seniores Judæorum, indignum se reputans, qui per se ad Christum accederet. Quod factum ne dum reprehensum non fuit, quin potius audire meruit, Lucæ 7. vers. 9. *Non inveni tantam fidem in Israel*. Quo docemur humilitatis esse, quod fideles suam indignitatem agnoscentes, aliorum precibus apud Deum commendari exoptant.

Si ergo licet vivos invocare, ut adjuvent nos suis precibus, qui tamen mortales sunt, cur non licebit invocare sanctos cum Christo regnantes? An quia nolunt? Non. Quia sunt majori charitate præditi, & (ut loquitur Cyprian., *Serm. de Mortalit.*) de sua immortalitate securi, & de nostra incolumitate solliciti. An quia non possunt? At si poterant cum hic essent peregrini, quanto magis non poterunt in patria? An quia non audiunt quid oremus? At jam ostendimus, in Verbo nostras preces cognoscere. An ne eos invocando fieret injuria Christo uni mediatori, qui pro nobis interpellat? At cur non etiam ei fit injuria dum viventes invocamus?

XVIII. Hoc argumentum Adversarii nunquam solvere potuerunt. Quod enim Calvinus dicit, quod vivi omnes subnixi una Christi intercessione tam pro se, quam pro aliis Deum rogant, & quia sunt invicem membra, & quia Scriptura hortatur, ut oremus pro invicem, *Jacobi* 5. Cur hoc idem de sanctis quoad nos mortuis, sed cum Deo viventibus non dicit? Isti etiam sunt ejusdem Ecclesiæ membra, ut ostendi. Isti una Christi intercessione nituntur: quidquid enim nobis petunt, a Deo per Christum petunt. Isti demum, etsi non habeant aures corporales, audiunt tamen, & cognoscunt nostras preces ad eos directas, ut superius ostendi.

XIX. Confirmo fortius hoc idem. Minus communicant nobiscum sancti Angeli, quam animæ beatæ, ut per se notum est: & tamen sancti Angeli invocantur, & invocantium preces cognoscunt, & invocantibus præsto sunt; ergo multo magis &c. Min. probavimus supra, *dub.* 2. §. 1. Nunc addo, *Genes.* 48. *vers.* 16. ubi Jacob benedicens filiis suis postquam dixerat: *Deus in cujus conspectu ambulaverunt Patres mei ... Deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in præsentem diem*, subjungit, *Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis*. Ubi S. Patriarcha super filios primo invocat Deum, deinde Angelum tutelarem suum. Porro quod illud verbum *benedicat* designet invocationem, ostendit illud, Ps. 96. vers. 2. *Deus misereatur nostri, & benedicat nobis, illuminet vultum suum super nos, & misereatur nostri*, quo expressa Dei invocatio apparet.

XX. In hanc veritatem ab initio Ecclesiæ conspirarunt Patres, tam Græci, quam Latini: Ex Græcis Irenæus, *lib.* 5. *cap.* 19. Evam Mariæ Virgini contraponens: *Et si* (inquit) *ea inobedierat Deo, sed hæc suasa est obedire Deo, uti Virgini Eva Virgo Maria fieret advocata*. Eusebius, *lib.* 23. *Præparat. Evangelica cap.* 11. de viris Sanctis mortuis, ait: *Nam, & eorum sepulchra celebrare, & preces ibi, votaque nuncupare, & beatas illorum animas venerari consuevimus; idque a nobis merito fieri statuimus*. De concursu ad sepulchra Martyrum suo tempore celebratissimo scribit Basilius, *Epistol.* 95. (alias 261.) *Epistola* 197. (alias 55.) ubi dicit, quod honor Sanctorum refertur ad Dominum, & *Epistola* 252. (alias 291.) Gregorius Nazianzenus supra relatus, *Orat. in Cyprianum*, Basilium, & Athanasium, Cyrillus Jerosolymitanus, *Catechesi* 5. *Mystagogica*, ubi de Missæ sacrificio loquens: *Postea* (inquit) *recordamur eorum quoque, qui obdormierunt: primorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus eorum precibus, & legationibus orationem nostram suscipiat*. Sanctus Ephrem Syrus, *Serm. in SS.* 40. *Martyres*, ait: *Subvenite ergo mihi Sancti vestris intercessionibus, & vos dilecti Sanctis vestris precibus, ut Christus linguam meam ad dicendum moveat, os ad enarrandum, cor ad intelligentiam, &c.* Et Sermone 2. de laudibus omnium Martyrum: *Obtestamur igitur vos, o sanctissimi Martyres, qui pro Domino Salvatore, ejusque amore sponte, ac prompte atrocissima tormenta subistis, quamobrem etiam familiarius ei conjuncti estis, ut pro nobis miseris peccatoribus negligentia squallore obsitis Dominum deprecemini, ut divinam suam in nos infundat gratiam &c.* Et infra: *Nunc ergo, o beatissimi viri, & gloriosi Martyres Dei, me miserum peccatorem vestris precibus adjuvate, ut in hora illa tremenda misericordiam consequar &c.* Præterea alios Patres Græcos Gregorium Nyssenum, *Orat. in S. Theodorum*, Theodoretum, *in Hist. Sanctorum Patrum*, Damascenum, *lib.* 4. *de fide cap.* 16. & Theophylactum, *in cap.* 11. *ad Hebr.* aliosque. Solum addo Ecclesiam Græcam modernam, etsi schismate divulsam, adhuc vel veteri in hoc dogmate consentire, ut patet ex Synodis contra Calvinistas seculo elapso coactis, præcipue Jerosolymitana, *anno* 1672. *quæst.* 4.

XXI. Jam ad Patres latinos venio, inter quos Cyprianus, *Serm. de Mortalitate*, & alibi. S. Hilarius, *in Ps.* 124. ait: *sed neque desunt stare volentibus Sanctorum custodia, neque Angelorum munitiones*, & infra *bonum quidem præsidium Angeli, sed melius Domini*, ut doceat, Angelorum, & Sanctorum præsidium niti meritis, & virtute Christi. Item in Psalm. 129. *Intercessione itaque horum* (Angelorum) *non natura Dei egei, sed infirmitas nostra: missi enim sunt propter eos, qui hæreditabunt salutem: Deo nihil ex his quæ agimus ignorante; sed infirmitate nostra ad rogandum, & promerendum spiritualis intercessionis ministerio indigente*.

Sanctus Ambrosius, *lib. de Viduis*, ultra medium: *Obsecrandi* (inquit) *sunt Angeli pro nobis, qui nobis, ad præsidium dati sunt: Martyres obsecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare. Possunt pro peccatis rogare nostris, qui proprio sanguine etiam, si qua habuerunt peccata, laverunt. Isti enim sunt Dei Martyres nostri præsules, speculatores vitæ, actuumque nostrorum. Non erubescamus eos intercessores nostræ infirmitatis adhibere, quia ipsi infirmitatem corporis etiam cum vincerent cognoverunt*.

Sanctus Hieronymus tum loco citato supra contra Vigilantium; Tum in Epitaphio Paulæ circa finem: *Vale* (inquit) *o Paula, & culteris tui ultimam senectutem orationibus juva; fides, & opera tua Christo te faciant, præsens facilius, quod postulas, impetrabis*.

Sanctus Augustinus, *Serm.* 17. *de Verbis Apostolor.* (modo *Serm.* 159.) *Serm.* 94. *de diversis* (modo 316.) *cap.* 5. exhibens quasi in pictura Stephanum lapidatum, & Saulum lapidantium vestimenta servantem, deinde conversum in Paulum, & modo cum eo quem lapidavit regnantem, utrumque ita affatur: *Ambo ibi vos videtis: ambo modo sermonem nostrum auditis; ambo pro nobis orare: ambo vos exaudiet, qui vos coronavit, unum prius, alterum postea, unum qui persecutionem passus est, alterum, qui persecutus est. Ille tunc agnus erat, ille autem lupus erat: modo autem ambo agni sunt. Agni agnoscant nos, & in grege Christi videant nos: orationibus suis commendent nos, ut quietam, & tranquillam vitam impetrent Ecclesiæ Domini sui*. Lib. de cura pro mort. cap. 4. dicit, se non videre aliam causam, cur corpora fidelium apud memorias Martyrum sepeliantur, nisi ut viventes, qui eos diligunt: *eisdem Sanctis illos tamquam patronis susceptos apud Dominum adjuvandos, orando commendent*. Et *lib.* 7. *de Bapt. contra Donat. cap.* 1. Orationibus Sancti Cypriani sese commendat.

Victor Vitensis, *lib.* 5. *de persecutione Africana*, circa finem pro Ecclesia Sanctos invocans: *Deprecamini* (inquit) *sanctissimi Patriarchæ, de quorum stirpe generis nata* (Ecclesia) *est quæ nunc laborat in terris. Orate Sancti Prophetæ cognoscentes afflictam, quam antea vaticinante præconio cecinistis. Estote Apostoli suffragatores ejus, quam ut congregaretis, universum orbem, ascendente in vobis Domino, ut equi velocissimi cursitastis. Præcipue tu beate Petre, quale fides pro ovibus, & agnis a communi magno Domino magna tibi cautela, & sollicitudine commendatis? Tu Sancte Paule gentium magister, qui ab Jerusalem usque ad Illyricum prædicasti Evangelium Dei, cognosce, quid VVandali faciunt, & Ariani, & filii tui gemunt lugendo captivi, &c.*

XXII. Nimius essem si omnia priorum, & subsequentium seculorum Patrum de invocatione Sanctorum testimonia vellem huc transferre, ut Paulini, *in fine Carminis panegyrici de S. Celso, & Epist.* 12. *ad Severum*. Prudentii, *in Carminibus, seu Hymnis de Sanctis*. S. Fulgentii, *in Serm. de Laudibus Mariæ*. S. Leonis, *Serm.* 5. *de Epiphan.* S. Gregorii, *lib.* 2. *Dialog. cap. ult.* Turonensis, *lib.* 1. *de Gloria Mart. cap.* 94. Bedæ,

lib. 4. in Cant. circa finem, S. Anselmi, *lib. de Excellentia Virg. Maria*, S. Bernardi, *Serm. 2. super Evang. Missus est*. ——

Prætereo etiam miracula ad invocationem Sanctorum a Deo facta, quorum aliqua referunt S. August. *lib. 22. de Civit. Dei, c. 8.* Gregor. Turonensis, *in libris de Gloria Martyr. & Confess.* Sanctus Ambrosius, *Serm. 90. qui est de S. Agnete*, Theodoretus, *lib. 5. Hist. cap. 24. & lib. 8. ad Græcos*.

XXIII. Tanta omnium seculorum traditionis mole oppressi Sectarii, eam declinare vellent. Sed incassum, ut videbimus. Magdeburgenses, *Centur. 4. cap. 4.* dicunt, vel Patres in hoc errasse, vel a maligno spiritu ea in operibus eorum fuisse inserta. Sed quam temerarium sit primum, nemo non videt. Secundum vero mere fictitium se ipso apparet. —— Brentius, *cap. 24. Confess.* Wittembergensis dicit, Patres per Prosopopejam fuisse locutos, nimirum invocando mortuos ac si viverent, sicut in declamando alloquimur interdum Cælum, vel terram, aut homines mortuos, quos tamen certo scimus non audire. —— Sed hoc merum esse figmentum demonstrant prælaudata testimonia, quibus invocantur Sancti tamquam certo audientes, & cognoscentes vota supplicantium, sperantium eorum se intercessionibus juvandos, quod plerumque comprobavit eventus.

Calvinus vero, *l. 3. Instit. cap. 20.* dicit, Patres voluisse quidem prohibere hanc superstitionem, sed non potuisse frangere impetum vulgi. Quod conatur ostendere ex Concilio Carthagin. III. *c. 23.* ubi prohibetur, ne in precibus, quæ ad Altare funduntur, oratio dirigatur ad alium, quam ad Patrem. Quare S. August. *lib. 22. de Civit. Dei, cap. 10.* dicit sanctos non invocari a Sacerdote sacrificante.

Sed nimis infelix est hoc effugium. Nam si Patres tentassent consuetudinem invocandi sanctos evellere, eam in suis scriptis improbassent, non eam suasissent, non ad eam fuissent adhortati, & multo minus ipsi passim sanctos invocassent, cujus oppositum eorum testimonia supra laudata ostendunt. Et præsertim S. Augustini, qui præfato Concilio Carthag. III. interfuit. Mens igitur dicti Concilii non fuit invocationem Sanctorum absolute excludere, alias exclusisset etiam invocationem Filii, & Spiritus Sancti cum dicit: *Et cum altari assistitur semper ad Patrem dirigatur oratio*. Sed fuit, ut oratio Sacerdotis sacrificium offerentis dirigatur ad personam Patris, non Filii, aut Spiritus Sancti, quod etiam modo servamus, quamvis toti Trinitati sacrificemus. Ratio autem hujus esse potest, quia cum victima, quam in sacrificio offerimus sit Jesus Christus filius Patris, ideo oratio, & sacrificium potius ad personam Patris dirigitur.

De invocatione autem Sanctorum nulla ibi debuit fieri mentio. Nam ibi solum mentio fit de illa oratione qua sacrificium offertur, in hac autem non invocari Sanctos, sed solum Deum, cui sacrificium offertur, exploratum est. Et hoc est quod intendit cit. loc. S. August., dicens: *Nec ibi* (in Templis) *erigimus altaria, in quibus sacrificemus Martyribus, sed uni Deo, & Martyrum, & nostro: ad quod sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in ejus confessione vicerunt, suo loco, & ordine nominantur, non tamen a Sacerdote, qui sacrificat invocantur: Deo quippe, non ipsis sacrificat, quamvis in memoria sacrificet eorum, quia Dei sacerdos est, non illorum*. Quibus August. vult in sacrificio non invocari Martyres, eo modo quo Deus, nimirum, ut acceptent sacrificium, quia hoc eis non offertur, sed Deo. Cæterum etiam ad altare Martyres suo modo, & ordine invocari fatetur idem S. August. *Serm. 19. de Verb. Apost.* (modo *Serm. 159.*) *Tractatu 84. in Joann.* Et Cyrillus, *Catecheses Mystag. 5.* supra relatus. Concludo, quod si Patres Carthaginenses Invocationem Sanctorum penitus tollere voluissent, sequentium seculorum Patres eam non commendassent, cujus oppositum supra indicavimus.

XXIV. Prætereunda non est ratio, qua Sanctus Thomas 3. *part. Suppl. quæst. 72. art. 2.* ostendit, Sanctos esse a nobis interpellandos ad orandum pro nobis quæ talis est. Secundum Dionys. c. 5. Cælest. Hierarch. *Iste est ordo divinitus institutus in rebus, ut per media ultima reducantur in Deum. Unde cum Sancti, qui sunt in patria sint Deo propinquissimi*, & quasi inter Deum, & nos dum hic peregrinamur a Domino, hoc divinæ legis ordo requirit, ut sicut mediantibus Sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deveniunt, ita nos in Deum reducamur, & iterato beneficia sumamus mediantibus Sanctis: *Et inde est, quod eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, & quasi mediatores dum ab eis petimus, quod pro nobis orent*.

Et (ut ait ibi ad 1.) *Sicut non est propter defectum divinæ potentiæ, quod mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis Universi, ut ejus bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non solum suscipiunt bonitates proprias, sed insuper quod aliis causa bonitatis existant: ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius, quod oporteat ejus clementiam per orationes Sanctorum pulsare, sed ad hoc ut ordo pradictus servetur in rebus*.

§. IV.

Adversaria argumenta solvuntur.

XXV. Multa congerunt Adversarii. Et primo objiciunt. Nemo debet invocare eum, in quem non credit: *Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt?* (Rom. 10. vers. 14.) sed nemo dicitur credere in sanctos, sed solum in Deum; ergo nemo debet invocare Sanctos.

XXVI. Retorqueo primo instantiam. Nemo debet invocare eum, in quem non credit: sed nemo credit in Sanctos adhuc hic viventes; ergo nec viventes invocare potest, ac eorum preces implorare. Cum ergo hoc sit falsum (tam apud Adversarios: ideo &c. Deinde respondeo dist. maj. Nemo debet invocare ut auctorem salutis in quem non credit, conc. maj. ut suæ salutis impetratorem, nisi &c. nego maj. Hoc autem modo, non primo invocamus Sanctos. Porro S. Paulus loquitur de priori invocationis modo, quo solus Deus invocari debet: præmittit enim: *Omnis qui invocaverit nomen Domini, salvus erit*, deinde subdit: *Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Quasi dicat* (inquit Sanctus Thom. hic Lect. 2.) *sine dubio invocatio* (nominis Dei) *salutem facere non potest, nisi fide præcedente. Pertinet autem invocatio ad confessionem oris, quæ ex fide cordis procedit. Psalm. 115.* Credidi propter quod locutus sum. Hoc autem genere invocationis a nobis solum Deum invocari, non autem Sanctos, jam supra ostendi §. 2.

Cæterum generali invocatione posse homines Sanctos, sive vivos, sive mortuos invocari, & aliquam spem in eorum orationibus poni, Scriptura testatur. Nam *Gen. 48. vers. 16.* Jacob benedicens filiis Joseph: *Invocetur* (inquit) *super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham, & Isaac*. Ex quo S. August. *num. 199.* Locutionum in Gen. notat: *Invocationem dici aliquando, quæ non Dei, sed hominum sit*. Et Paulus, Epist. ad Philemonem, vers. 4. *Gratias* (inquit) *ago Deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis; Audiens charitatem tuam, & fidem, quam habes in Domino Jesu, & in omnes Sanctos*. Super quæ verba Hieronymus fuse ostendit, neminem posse credere in Deum, nisi credat & in Sanctos ejus, idest, nisi credat etiam, quæ de Sanctis scripta sunt.

XXVII. Secundo objiciunt, 1. *ad Timoth. 2. v. 5.* dicit Paulus: *Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum homo Christus Jesus*; ergo sicut faceret injuriam Deo, qui admitteret alios Deos, ita faceret injuriam Christo unico mediatori, qui admitteret alios mediatores: sed qui invocat Sanctos facit sibi alios mediatores; ergo facit injuriam Christo.

XXVIII. Hæc objectio, cui maxime fidunt Adversarii instantiam patitur, quam supra. Nam si Christo non facit injuriam, qui viventes interpellat, ut pro se orent; ita nec ille, qui Sanctos cum Christo regnantes invocat, qui nulli ab eo invocantur, ut sumant partes Christi mediatoris, quasi novum pretium pro nobis solventes, & Deo illud exhibentes, sed ut se teneant ex parte nostra rogando Deum, ut per Christum pretium redemptionis nobis applicet.

XXIX. Respondeo igitur, dist. conseq. alios mediatores redemptionis per se tales, qualis est Christus: conc. conf. Mediatores puræ impetrationis, ut per gratiam, & merita Christi fructus redemptionis in nos derivetur, nego conseq. Christus igitur unicus mediator est per modum redemptionis, & hoc indicat Paulus statim subjiciens: *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Unicus etiam mediator est ratione naturæ: quia solus ipse cum Deus sit, & homo medius est inter Deum, & hominem, ut observavit Cyrillus, *lib. 12. Thesauri cap. 10.* Cæterum hoc non tollit, quin alia minus stricta ratione, aliqui etiam virtute ab ipso participata sint mediatores. Nam sicut, ut supra ex S. Thom. dicebam, non est ex defectu potentiæ Dei, neque injuria ei fit ut primæ causæ, quod dentur aliæ causæ secundæ, quæ non solum suscipiant in se bonitates proprias, sed insuper quod aliis causa bonitatis existant, immo per hoc divina bonitas multiplicius diffunditur in res: ita non est ex defectu pretii soluti a Christo, neque injuria sic ejus mediationi, quod dentur alii mediatores, qui non solum suscipiant in se fructum suæ redemptionis, sed insuper causa sint, ut aliis idem fructus communicetur: Per hoc enim talis fructus multiplicius in nos diffunditur.

Neque hoc, ut somniatur Calvinus, *lib. 3. Instit. c. 20. §. 20.* est facere Christi mediationem temporariam; æternam vero, ac nunquam intermorituram ad servos rejicere. Nam cum mediatio servorum nihil agere possit, nisi vi mediationis Christi in ipsis, & per ipsos operantis, sine qua nemini pateret accessus ad Deum; propterea mediationem Christi non temporariam facimus, sed æternam. Ut autem a Calvino, & gregalibus de hac voce *Mediator* omnis scrupulus auferatur, audiatur Moyses, qui absque scrupulo, Deuteronom. 3. vers. 5. *Ego* (inquit) *sequester, & medius fui inter Dominum, & vos*. Unde Paulus *Galat. 3. v. 19.* dicit Legem esse ordinatam *per Angelos in manu Mediatoris*, nempe Moysis. Propterea Nazianzenus, *Orat. 6.* Martyres non veretur appellare *Mediatores ad Dominum*; sicut nec Cyrillus, dicto *cap. 10.* eodem nomine insignire Apostolos, & Prophetas.

XXX. Sed instabis. S. Augustinus, *l. 2. contra Epist. Parmeniani c. 8.* describens characterem veri, & unici Mediatoris, de quo loquitur Paulus dicit: *Pro quo autem nullus interpellat, sed ipse pro omnibus: hic unus, verusque mediator est: cujus typus quoniam præfigurabatur in Sacerdote veteris Testamenti, nullus illic invenitur orasse pro Sacerdote*. Et propterea Paulus quia sciebat, se utpote membrum ejusdem corporis Ecclesiæ, aliorum orationibus indigere: *Nec mediatorem se facit inter populum, & Deum, sed rogat, ut pro se orent invicem omnia membra Corporis Christi ... Nam si esset mediator Paulus, essent utique, & cæteri compastoli ejus: ac si multi mediatores essent, nec ipsi Paulo constaret ratio, qua diceret, unus enim Deus, unus & mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus*. Cum ergo Sancti cum Christo regnantes secundum nos pro omnibus interpellent, & nullus interpellet pro ipsis, jam convenit eis ratio veri Mediatoris, & sic multos mediatores admittimus, ea ratione, qua Christus, contra mentem Pauli.

XXXI. Respondeo neg. conseq. Nam sententia Augustini est, ve-

verum, ac solum Mediatorem esse illum, qui per se ipsum interpellat pro omnibus, non indigens ullo qui pro se interpellet, vel per quem interpellet. Hujusmodi autem non sunt Sancti, nam & Christo mediatore opus habent, & per illum exaudiuntur. Alioquin etiam Angeli essent mediatores eo modo quo Christus; nam Angeli orant pro omnibus, & nemo pro illis. Sed ideo non sunt mediatores eo modo, quo Christus, quia ipsi egent Christo, per quem impetrent nobis a Deo beneficia.

Cum vero negat, vel Paulum, vel quemquam alium esse mediatorem, alias multi essent mediatores ut Christus, loquitur contra Parmenianum, qui utpote Donatista dogmatizabat, gratiam Sacramenti pendere a bonitate ministri, ex quo sequebatur, ministrum esse mediatorem eo modo quo Christus, quatenus ab ejus sanctitate derivaretur sanctitas in sacramenta. In quo sensu nullus nec beatus potest dici mediator, quia non propria, sed Christi sanctitas est, quæ sacramenta sanctificat. Et in hoc sensu nec Paulus, nec Apostoli poterant dici mediatores.

XXXII. Tertio objiciunt. Apostolus ad Colossi. 2. vers. 18. *Nemo* (inquit) *vos seducat volens in humilitate, & religione Angelorum*. Unde, *Apocal. 19. v. 10.* Angelus Sanctum Joannem volentem eum adorare repulit, dicens: *Vide ne feceris, conservus tuus sum, & fratrum tuorum... Deum adora*. Similem repulsam ab Angelo passus est Sanctus Joannes, *cap. 22. vers. 9.*

XXXIII. Respondeo, Apostolum avocare Colossenses a sectæ eorum, qui de Christo nimis humiliter sentientes, præferebant ei Angelos, eosque honorabant tamquam vel mundi Creatores, vel quibus mediantibus purgari nos oporteret. Unde addit Paulus: *Non tenens caput*. Quia is, qui Angelos ita honorat, Christo tamquam capiti non adhæret. Hunc fuisse errorem Cerinthi scribit Baronius, *ad ann. Christi 60. n. 18.* Simoni Mago illum etiam tribuunt Irenæus, *lib. 2. c. 30.* (modo, *c. 23.*) & Tertullianus, *lib. de præscr. c. 33.* quam ut ait Pamelius in hunc Tertull. locum Angelorum servitutem, seu religionem impugnat Apostolus, *ad Colossi. 2.* Sed cujuscumque fuerit is error, certum est illum initio Ecclesiæ apud non paucos viguisse, nec parvo tempore, qui nimirum, vel Angelos, vel ut minores Deos secundum Platonicos, tamquam mundi hujus fabricatores adoraruntq; vel neglecto Christo, ad Deum per Angelos velient pervenire. Contra istos Paulum monere Colossenses testantur Chrysost. *Hom. 7. in hunc locum*, dicens: *Sunt nonnulli qui dicunt, non oportere per Christum reconciliari, & ad Patrem accedere, sed per Angelos. Et propterea* (Paulus) *sursum, ac deorsum, quæ de Christo sunt, versat*. S. Hieronymus, *Epist. ad Algasiam, q. 10.* dicit Paulum reprehendere eos, qui *quascumque offerunt victimas, non Deo offerunt, sed Angelis refugis, & spiritibus immundis*: Theodoretus in dictum Pauli textum rem fusius exponens: *Qui legem* (inquit) *defendebant, eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes, legem per eos datam. Manset autem diu hoc vitium Phrygia, & Pisidia. Quo circa Synodus quoque quæ convenit Laodicæ, quæ est Phrygiæ metropolis, lege prohibuit, ne precarentur Angelos; & in hodiernum usque diem videre licet apud ipsos, & eorum finitiones oratoria S. Michaelis. Illi ergo hoc confutebant, utique humilitate utentes, universorum Deum nec cerni, nec comprehendi, nec ad eum posse perveniri, & oportere per Angelos divinam sibi benevolentiam conciliare*.

XXXIV. Patet ergo ex his, Paulum, & laudatos Patres damnare eos, qui neglecto Christo cultum idololatricum Angelis etiam refugis exhibebant. Sic enim ait Concilium Laodicenum a Theodoreto indicatum, cap. 35. *Non oportet Christianos derelicta Ecclesia abire, & ad Angelos idololatriæ abominandæ congregationes facere, quæ omnia interdicta sunt. Quicumque autem inventus fuerit occultus huic idololatriæ vacans, anathema sit, quoniam derelinquens Dominum nostrum Jesum Christum, accessit ad idola*. At quid hinc contra nos, qui nec invocamus Angelos tamquam Deos, nec illos interponimus, nisi ut per Christum precibus suis a Deo beneficia nobis impetrent? Aliud est neglecto Rege invocare ministrum, ut gratiæ auctorem; aliud invocare ministrum, ut per filium Regis, a Rege gratiam impetret.

Quod vero Theodoretus ait, adhuc suo tempore mansisse oratoria S. Michaelis: potest intelligi, vel quod suo tempore adhuc manserint vestigia oratoriorum, in quibus hæretici illum coluerant ei sacrificando, ut modo Romæ, & alibi perseverant ruinæ templorum, in quibus Ethnici idolis sacrificarunt; vel quod templa ad sacrificandum malis Angelis ab hæreticis constructa, adhuc manerent a Catholicis conversa in Oratoria S. Michaelis. Sicut Romæ adhuc videtur Templum omnium Deorum conversum in Ecclesiam, seu memoriam omnium Sanctorum: Quod enim templa idolorum olim conversa sint in basilicas Martyrum fatetur Theodoretus ipse, *lib. 8. de Martyribus*, S. Gregor. *lib. 2. Dialog. c. 8.* scribit S. Benedictum Templum Apollinis, quod erat in Monte Cassino, convertisse in oraculum S. Martini, & ubi Apollinis ara fuit, oraculum S. Joannis construxisse. Unde ipse S. Greg. *Lolim 9. Epist. 71.* nunc *l. 11. Epist. 76. ad Mellitum Abbatem*, præcipit Augustino Anglorum Episcopo, ut fana idolorum non destruat, sed aqua benedicta aspergat, & reliquiis Sanctorum ornet, ac demum in templa veri Dei convertat. Etenim, ut ait S. Augustinus Epist. 27. olim 154. ad Publicolam: *Cum templa, idola, luci.... in honorem veri Dei convertuntur, hoc de illis fit, quod de hominibus, cum ex sacrilegis, & impiis, in veram religionem mutantur*.

XXXV. Ad id quod additur de Angelo, qui prohibuit S. Joannem ne ipsum adoraret; dico cum S. Th. 2. 2. q. 103. art. 2. ad 1. *Quod Angelus prohibuit Joannem non a quacumque honoratione, sed ab honoratione adorationis latriæ, quæ debetur Deo* (forte enim existimavit S. Joannem in illa visione putasse eum esse Deum, non Angelum) *vel etiam ab honoratione Dulia ut ostenderet ipsius Joannis dignitatem, qua per Christum erat Angelis adæquatus secundum spem gloriæ filiorum Dei, & ideo nolebat ab eo honorari tamquam superior*. Quod observans S. Gregorius *l. 27. Moral. c. 8.* modo 15. ait: *Hinc est, quod ante Incarnationem ejus* (Christi) *in Testamento veteri adorasse homo Angelum legitur* (Gen. 18. v. 2.) *nec tamen adorare prohibetur; sed post mediatoris adventum, cum se Joannes adorando Angelo prostravisset, audivit*: Vide ne feceris, conservus tuus sum, & fratrum tuorum. *Quid est enim, quod prius se æquanimiter concedebant adorari, post ab homine Angeli recusant, nisi quod prius hominem carnalibus corruptionibus deditum, nec ab eisdem carnalibus corruptionibus redimptum, quo abjectiorem noverant, justius contemnebant; postea vero humanam naturam eo jam subjectam habere non poterant, quo hanc in auctore suo super semetipsos ductam videbant?* Non ergo Angelus se a Joanne honorari noluit, quia illa honoratio adorationis esset idololatrica, alias nec in veteri Testamento hoc Angeli permisissent. Sed quia indecens existimavit, quod homo, cujus natura ad unionem cum Deo fuerat elevata, & propterea factus fuerat Angelis æqualis, ante Angelum adoraturus procumberet: *Neque enim* (ait Gregorius) *jam debebat in membris subjecta despici, quæ in ipso membrorum capite meruit prælata venerari*.

XXXVI. Quinto objiciunt. Quis sit invocandus, Christus verbo, & exemplo nos docuit: Verbo quidem. Nam *Matthæi 6. v. 9.* ait: *Sic ergo vos orabitis: Pater noster qui es in Cælis*, quod repetit, *Luca 11. vers. 2.* exemplo etiam. Nam ipse sæpe Patrem compellat, Joann. 12. v. 27. *Pater salvifica me*. Joann. 11. v. 41. *Pater gratias ago tibi, quoniam exaudisti me*: Non ergo Angeli, vel homines mortui invocandi sunt.

XXXVII. Respondeo, quod si hoc valet, solus Pater invocandus erit, non Filius, aut Spiritus Sanctus, cujus tamen oppositum Magdeburgenses, *Centur. 1. lib. 1. c. 4. columna 139.* quorum est hæc objectio, aperte ibidem asserunt. Immo nec esset invocandus Christus ipse, quem tamen unicum esse mediatorem ipsi volunt. Non ergo bene coneluditur: Christus verbo, & exemplo solum Patrem invocari docuit; ergo Angeli, & homines Sancti suo modo invocandi non sunt; Christus enim ibi non intendit docere, a quo bona petenda sint, seu quinam orandus sit, satis enim constabat Deum esse orandum, & solum Deum tamquam bonorum auctorem; sed potius docere, quænam bona a Deo petere debeamus.

XXXVIII. Quinto objiciunt, Nullum extat Scripturæ mandatum, vel exemplum, vel promissio de invocatione Sanctorum; ergo Sancti non sunt invocandi. Ita Confessio Augustana, *art. 12.* & communiter Sectarii.

XXXIX. Respondeo primo, Job, *cap. ult.* colligi mandatum, exemplum, & promissionem: ibi enim dicitur: *Ite ad servum meum Job*. Ecce mandatum. *Et orabit pro vobis*. Ecce exemplum. *Et ego suscipiam faciem ejus*. Ecce promissionem. —— Scio respondsuros Sectarios, quod Job erat vivus, & præsens; at Sancti mortui sunt, & absentes. —— At si Scriptura probat, & exaudit orationes eorum, qui in hac vita mortali adhuc sunt, cur non probabit orationes Sanctorum, qui vita immortali cum Christo in Cælis fruuntur? Certe hi sunt amici Dei, charitate nobis conjuncti, nostras preces cognoscunt, ut superius fuse ostensum est. Quid ergo deest ut invocari possint?

Respondeo secundo, dato antec. nego conseq. Nam nec Scriptura indicat Sanctos mortuos in genere pro tota Ecclesia orare: Et tamen Apologia confessionis Augustanæ hoc aperte concedit, his verbis: *De Sanctis, etsi concedimus, quod sicut vivi orant pro Ecclesia universali in genere; ita in Cælis orent pro Ecclesia in genere, tametsi testimonium nullum de mortuis orantibus extat in Scriptura, præter illud somnium sumptum ex libro Machabæorum posteriore*; ergo etiam particulariter invocati orabunt, & aderunt invocantibus ope, & auxilio, quod facta, & miracula a Deo ad eorum invocationem patrata abunde testantur, quæ non negabit, nisi qui in meridie voluerit executire.

XL. Sexto objiciunt, & simul replicant ex Calvino, *lib. 3, Inst. c. 20. §. 23.* Nemo audet causidico apud terrenum Principem uti, nisi a Principe ipso admissus sit. *Unde ergo vermibus* (inquit Calvinus) *tanta licentia, ut Deo patronos obtrudant, quibus munus injunctum non legitur?*

Rursus: Christus est Patri longe acceptissimus, cui nihil addere possunt Sancti. Immo ipsius Christi promissionem tenemus dicentis, Joann. 16. v. 23. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Et Rom. 8. v. 32. *Qui etiam proprio filio suo non pepercit, & pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Ad quid ergo egemus patrocinio Sanctorum, si omnia per Christum accipimus, omnia per ipsum a Patre nobis donata sunt?

XLI. Respondeo, instantiam retorqueri de Sanctis viventibus, quibus nos commendamus, ut pro nobis particulariter coram Deo intercedant. Unde enim huic, vel illi viventi legimus munus patroni, vel causidici pro nobis apud Deum fuisse injunctum? Si dicas, hoc saltem in genere legi ut invicem orationibus vivorum nos commendemus. Dicam ergo: Cur hoc, nisi quia eos pie credimus esse amicos Dei, ac Deo acceptos? Cum igitur certius credamus, Sanctos in Cælis beatos esse, Dei amicos, eique charos; multo magis poverimus eos ut patronos coram Deo præsentare. Neque id sine Dei licentia facimus. Si enim quis collectas, & orationes no-

nostras æquo animo consideret, inveniet, in eis nos primo rogare Deum, ut preces Sanctorum suscipiat, & per Dominum Jesum Christum, ea quæ per ipsos ab eo petimus, largiatur.

XLII. Ad id, quod additur, dico, falsum supponere, nimirum, quod ponamus preces Sanctorum, sive moruorum, sive viventium, ut suppleant aliquod, quod desit passioni, & meritis Christi, quasi ille non sit Patri satis acceptus. Cum eas ponamus, ut nobis supplicibus se jungant, & suppleant id quod deest ex parte nostra, qui sæpe sumus minus dispositi, & minus digni, ut ea quæ in nomine Christi petimus obtineamus. Nam Deus pater omnia quidem cum Christo nobis donavit, sed alia sine prævia nostra oratione, ac dispositione ut fidem, & primam gratiam, alia vero non nisi media oratione nostra, vel aliorum, per peccatorum veniam, virtutum incrementum, perseverantiam: alioquin ex eo quod Pater cum Christo omnia donavit, inferri deberet, non solum orationes Sanctorum, sive viventium, sive in Cælis regnantium esse superfluas, sed etiam superfluum esse, nos pro nobis orare.

XLIII. Demum objiciunt. Sanctorum invocatio ethnica superstitione non caret. Nam sicut Ethnici unam rem ab uno ex suis Diis petebant, ab alio aliam, unum uni rei præsiciebant, alteri alium; ita nos unum invocamus contra pestem, alium contra dolorem dentium, alium oculorum &c.

XLIV. Hæc objectio, quam hodierno tempore magnificant Calvinus, ac cæteri ejusdem furfuris, est antiqua querimonia Juliani Apostatæ apud Cyrillum, *l. 6. in Julianum*, Manichæorum apud Augustin. *l. 20. contra Faustum, c.* 4. & Vigilantii apud D. Hieron. *l. in Vigilantium*. Omnes enim isti conquerebantur, quod Christiani verterint Idola in Martyres, quos votis similibus colerent. Unde cum hos præfari Patres impugnent; videant Acatholici moderni, a quibus sua dogmata hauserint, eosque pudeat.

XLV. Respondeo igitur Deum posse, si voluerit, per quemlibet Sanctorum omnia concedere, sicut & sine Sanctis multa, & etiam omnia dare: interdum autem velle aliquod miraculum intercessione unius magis, quam alterius operari. Sed quare? quia vult. Quis autem novit consilium Dei? aut quis ei dicere potest, cur ita facis? sic per unum Sanctum multas gratias concedit, & per alterum merito forte majorem, paucas, vel etiam nullas, quia spiritus Dei dividit singulis prout vult. Ita S. Aug. *Ep.* 137. modo 78. *ad Clerum & Seniores Hipponensis Ecclesiæ*, dicens: *Ubique quidem Deus est, & nullo continetur, vel includitur loco qui condidit omnia, & cum a veris adoratoribus in spiritu, & veritate oportet adorari, ut in occulto exaudiens, in occulto etiam justificet, & coronet. Verumtamen ad ista, quæ hominibus visibiliter nota sunt, quis possit ejus consilium perscrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notissima est sanctitas loci, ubi Beati Felicis Nolensis corpus conditum est, quo voluit ut pergerem; quia inde nobis facilius fidelisque scribi potest, quidquid in eorum aliquo divinitus fuerit propalatum. Nam & nos novimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, ubi mirabiliter & terribiliter Dæmones confitentur, furem quemdam, qui ad eum locum venerat, ut falsum jurando deciperet, compulsum fuisse confiteri furtum, & quod abstulerat reddere. Numquid non & Africa Sanctorum corporibus plena est? Et tamen nusquam hic scimus talia fieri. Sicut enim quod Apostolus dicit*; Non omnes *Sancti* habent dona curationum, nec omnes habent dijudicationem spirituum; *Ita nec in omnibus memoriis Sanctorum ista fieri voluit ille, qui dividit propria unicuique prout vult*. Ita S. Augustinus.

QUÆSTIO VI.

De Sanctorum Canonizatione.

EGimus de animarum Sanctarum in Cælis regnantium invocatione. Quia tamen, ut saltem publice invocentur, requiritur, ut ab Ecclesia tamquam tales sint declaratæ, quæ declaratio *Canonizatio* dici consuevit: Idcirco de hac præsens quæstio inquiret, quid sit, ad quem spectet, & an tale judicium sit certum.

DUBIUM I.

Quid sit Canonizatio.

§. I.

Profana origo, & de Apotheosi.

I. *Canonizatio*, quæ a *Canone* dicitur, seu Catalogo, tamquam inscriptio in canone, seu catalogo, in usu fuit superstitioso apud Romanos, Gentiles, & dicebatur *Apotheosis*, a verbo *Apotheo* quod est *inter Deos refero*. Unde Apotheosis erat alicujus defuncti inter Deos relatio. Cujus mos a Cæsare Augusto primum institutus fuit, deinde a Tiberio instauratus: quique eo honore erant affecti, inter Deos, seu divos relati dicebantur.

II. Ritus autem ex Dione, & Herodiano hic erat. Postquam in Imperio successor rostra ascenderat, defunctumque Imperatorem laudaverat, Senatoribus adstantibus, & lugentibus, erat lectus ex ebore & auro factus stragulis purpureis, auroque intextis ornatus, & subtus illum tamquam in feretro defuncti corpus jacebat occultum. Ante omnia vero statua ejus cerea vestitu triumphali ex palatio ferebatur ab iis, qui in sequentem annum magistratus designati fuerant, deinde ex curia altera aurea, tertia curru triumphali vehebatur: ferebantur etiam statuæ majorum, & propinquorum ipsius qui e vita decesserant. Aderant etiam pictæ omnes Provinciæ, & nationes, quæ aut in societatem ab ipso receptæ, aut devictæ fuerant. Ita extra urbem in campum martium veniebant: ibi rogus, sive, suggestus quidam specie quadrangula æquis lateribus assurgebat in tabernaculi formam impletus interius aridis fomitibus, exterius autem stragulis, & eburneis signis intextis. Super istud alia tabernacula assurgebant, in quorum supremo currus inauratus, quo mortuus Imperator olim vehebatur, erat collatus. His celebratis, Imperator successor facem capiebat, eamque tabernaculo admovebat, tum Consules, & cæteri Magistratus ordine ignem subjiciebant, cunctique illico fomitibus, odoramentisque referta valido igne corripiebantur: mox a suprema tabernaculi, seu rogi parte Aquila demittebatur, qua in Cælum ipsam Principis animam deferri credebatur. Et ex tunc defunctus Imperator una cum cæteris numinibus colebatur. Consuetudo autem erat referendi in Deos Imperatores post mortem, ut omnes hoc honore donarentur. Hinc Svetonius, *in cap.* 4. factum illud Vespasiani dictum refert, qui *prima morbi accessione, inquit, puto Deus fit*.

III. Nec solum apud Romanos, sed & apud alias gentes hæc omnes deificandi invaluerat consuetudo. Tum quia eos quos ut Deos colebant, homines fuisse certum est, & maxime de Hercule, Libero, Castoribus; & de Alexandro Macedone præter Plutarchum, & Qu. Curtium refert Ælianus Variar. hist. l. 5. c. 12. Quod *Convocata Atheniensium concione, Demades surgens decreto jussit, ut Alexander scriberetur Deus decimus tertius*. Et cum indignum hoc Græcis videretur, multa centum talentorum Demadi irrogata est. Immo Alexandrum hunc honorem ambiisse etiam dum viveret, colligitur ex eodem Ælliano, *l. 9. c.* 37. ubi refert, Olympiadem matrem ita ei scripsisse: *O fili, tu vero cum inter cælites locari volueris, & id perficere summo studio conatus sis, nunc neque illorum quidem, quorum omnibus mortalibus æquale, & par jus est, particeps fieri potes, terræque simul, & sepulturæ*. Qua effræni ambitione elatus maxime fuit, cum superata Perside, devictoque Dario, se *filium Jovis* appellari voluit.

§. II.

Sacra Canonizationis origo.

IV. OMissa gentilium superstitione referendi in Deos mortales homines, eosque plerumque flagitiosos, transeo ad quærendam originem sacræ consuetudinis inscribendi catalogo, non Deorum, sed servorum, & amicorum Dei, viros, quorum vita fide, ac pietate eluxit.

Hujus aliqua initia deteguntur in *Lege veteri, Ecclesiastici* 44. ubi Sirachides proponit universæ Ecclesiæ veteri celebrandos, & memoria colendos viros, qui dum viverent fide ac pietate insignes fuerunt: *Laudemus* (inquit) *viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua . . . Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus . . . Corpora eorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum vivit in generationem, & generationem. Sapientiam ipsorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet Ecclesia*. Hos autem viros gloriosos recensens inferius dicit fuisse Henoch, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Moysen, & successive omnes alios, sive Sacerdotes, sive Prophetas zelo, sapientia, fide, ac pietate claros. Non posset autem dicere, quod laudem nuntiat Ecclesia, & alia, nisi Ecclesia vetus eos Sanctorum albo inscripsisset. De iisdem similia habet Stephanus, *Act.* 7. Idem confirmat Paulus, *Heb.* 11. ubi recenset omnes, qui ab initio mundi testimonio fidei probati fuerunt, & consequenter, ut sancti habiti, quamvis nondum accepissent repromissionem gloriæ, quia nondum auctor fidei Jesus passione, & morte sua Cælos aperuerat.

V. Hinc celebrior cœpit esse Sanctorum Canonizatio in nova lege, sicut & sanctitas. Cum enim Sanctum apud Ethnicos esset illud, quod sanguine victimæ esset consecratum, aut conspersum, teste Isidoro, *l. 5. Etymolog. cap.* 4. Cum etiam in veteri lege omnia sanguine animalium sanctificarentur, ac mundarentur, juxta dictum Pauli, *Hebr.* 9. *v.* 22. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, & sine sanguinis effusione non fit remissio; Quanto mundiores, & sanctiores erunt Sancti novæ legis, qui in sanguine agni immaculati mundati, & sanctificati, Apoc. 1. v. 5. *Qui lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*: in Cælos admissi cum Christo regnant?

Quamvis autem initio Ecclesiæ, Christiani omnes indistincte *Sancti* appellarentur, ut a Paulo Roman. 1. v. 7. 2. Cor. 13. v. 12. *Saluteant vos omnes Sancti*, & a Luca, *Act.* 9. v. 13. ubi Ananias: *Domine* (inquit) *audivi a multis de viro hoc* (Saulo) *quanta mala fecerit Sanctis tuis in Jerusalem*; & hoc nomine a posteris Ignatio, Polycarpo, Tertulliano &c. vocati fuerint. Et apud Ethnicos Græcos *Hesii*, hoc est Sancti honoris gratia vocarentur Sacerdotes. Attamen tractu temporis obtinuit usus, ut illi soli Sancti ab Ecclesia dicerentur, quos Ecclesiæ declaratione in eminentiori virtutis, & sanctitatis gradu heroico vixisse, & usque ad finem perseverasse constitisset.

VI. Ex his incipit apparere, nullo unquam tempore viros, cæteroquin in sanctitate mortuos, publice habitos fuisse, ut Sanctos, nisi Ecclesiæ declaratione, vel quasi canonizatione accedente. Hujus tamen non semper idem ritus, ac solemnitas fuit. Primis Ecclesiæ seculis a Notariis, & Diaconibus ad id delegatis, virtutes, miracula, actaque omnia quæ verum sanctitatis testimonium exhiberent, ac si Martyres fuissent veram pro Christi fide mortem probarent, annotabantur, & describebantur. Ex hoc annotandi, ac describendi ritu orta fuerunt varia Martyrologia, quæ tum apud Latinos, tum apud Græcos etiam nunc extant.

Hunc ritum adnotandi acta, virtutes, & diem mortis, præcipue Martyrum, institutum fuisse credimus, *anno Christi* 93. a S. Clemente I. Rom. Pont. de quo scribit Anastasius Bibliothecarius cum aliis, quod septem urbis regiones Notariis divisit, eisque jussit, ut res Martyrum gestas conscriberent. Ritum S. Anterus Papa, *anno* 236. innovavit, præcipiens, ut res Martyrum gestæ diligenter exquisitæ, & a Notariis conscriptæ in ærarium Ecclesiæ reponerentur. S. Fabianus Notariis septem totidem Diaconos adjunxit, mandans ut res Martyrum gestas, ac dies mortis eorumdem a Notariis conscriptos, ad cæterorum exemplum, qui Christi fidem profitebantur, colligerent. Sanctus denique Felix I. *anno* 271. Martyrum gloriæ, & fidelium exemplo consulens, decrevit, ut singulis quoque annis sacrificia in eorumdem Martyrum memoriam celebrarentur, quæ sane res canonizatum jam Sanctum declarans, a ceteris qui successerunt Pontificibus, observata fuit.

VII. Hujus consuetudinis servandæ in Africa solicitus S. Cyprianus, Ep. 37. *Dies* (inquit) *eorum* (Martyrum) *quibus excedunt adnotate, ut commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus. Quamquam Tertullus fidelissimus, & devotissimus frater noster . . . scripserit, & scribat, ac significet mihi dies, quibus in carcere beati fratres nostri ad immortalitatem gloriosa mortis exitu transeunt, & celebrentur hic a nobis oblationes, & sacrificia ob commemorationes eorum, quæ cito vobiscum Domino protegente celebrabimus*. Hoc Cypriani testimonium non solum probat ritum illius temporis Martyres in Canone inscribendi, sed ulterius ostendit finem, ob quem hoc fiebat, nimirum, ut in Ecclesia fierent statis diebus oblationes, & sacrificia ob commemorationes eorum. Quod mire facit contra modernos hæreticos.

VIII. Procedente vero tempore severiori criterio in examinandis Martyrum causis opus esse cœpit. Non enim omnes, qui vulgo jactabantur Martyres, veri Martyres erant. Nam tempore Diocletiani aliqui erant, qui sacros codices tradere nolentes, propterea martyrium subibant, & hos Mensurius Carthaginensis Episcopus veros Christi martyres declarat. Alii vero erant, qui sese offerrent persecutionibus non comprehensi, & ultro dicerent, se habere scripturas, quas non traderent, a quibus hoc nemo quæsierat, & ab eis honorandis Mensurius prohibuit Christianos. Ita refert S. Aug. *in Breviculo Collat. tertia diei, cap.* 13. Hæretici, Schismatici, & alii, qui extra Ecclesiam patiebantur, inter quos Donatistæ, suos Martyres venditabant. Cum ergo nullus si vere Martyr, nisi pro vera fide patiatur, & pro justitia, quia *Martyrem non facit pœna, sed causa*, ut ait Augustinus, *Ep.* 89. alias 167. & alibi: cum insuper martyrium extra Ecclesiam, etsi pro nomine Christi subeatur, nihil profit, ut ex Cypriano, *Ep. ad Jubajanum*, ait Augustinus idem, *l.* 4. *de Baptismo contra Donatistas, c.* 17. oportuit, ut Ecclesia investigaret prius causam mortis, & an qui mortuus Martyr dicebatur, mortuus esset pro Christo, & insuper in fide, & unitate Ecclesiæ, antequam ipsum verum Martyrem declararet, nec sine tali judicio quisquam ut Martyr admittebatur, unde refert Optatus, *l.* 1. *de Schism. Donat. c.* 16. a Cæciliano Archidiacono reprehensam fuisse quamdam feminam Lucillam nomine, quod ante Eucharistiam os cujusdam Martyris nondum ab Ecclesia vindicati seu declarati admoveret. Latere enim potest hypocrisis sub specie sanctitatis. Cujus, prætermissis aliis, exemplum affertur a Platina de Hermano quodam hæretico ficta sanctitatis homine. Is enim vita functus, Sancti opinionem ac venerationem per viginti annos obtinuit. Sed diligentissima de ejus hæresi, & ficta sanctitate habita inquisitione, Bonifacius VIII. ejus corpus exhumari, & comburi jussit.

IX. Canonizationes particulares antiquitus formabantur in singulis Provinciis, vel Diœcesibus, in quibus Martyres passi fuerant: ibi enim per Notarios acta describebantur, & dies mortis adnotabatur, ut supra ex Cypriano vidimus. Deinde Episcopus in cujus ditione Martyr occubuisset, rem gestam ad Episcopum primatem litteris denuntiabat, a quo adhibitis in Consilium Collegis Episcopis decernebatur, an esset inter Martyres recipiendus. Id colligitur ex S. Augustino in Breviculo Collat. tertiæ diei, *c.* 13. supra citato, ubi refert, quod Secundus Tingitanus Episcopus in Numidia scripsit ad Mensurium Episcopum Carthaginensem de iis, qui in ea Provincia tunc feliciter martyrio occubuissent, eo quod sacros Codices juxta Diocletiani edictum, tradere noluissent, quos omnes Martyrum honore, & veneratione dignos esse Mensurius rescripsit. Alii vero quibusdam passis, nomen Martyris, & venerationem deferendam esse certis ex causis, ut supra tetigi, negavit.

X. Mos iste in Ecclesia continuavit, donec alia forma solemnior introducta fuit, nimirum, Sanctos canonizandi per solum Romanum Pontificem, & ritu, qui etiam in usu est. Quo autem tempore cœperit, non usque adeo exploratum est: quin dubitandi locus relinquatur. Probabilius opinantur, qui putant, primam canonizationem solemni ritu factam fuisse S. Suviberti, *anno* 804. a Leone III. ad instantiam Caroli Magni. Cum enim in Germaniam S. Leo Summus Pontifex Cardinalium, Archiepiscoporum, Prælatorum, & Primatum magno comitatu advenisset, atque ab Imperatore Carolo Magno imperialiter cum suis susceptus fuisset; inter multa pietatis suæ opera, ad Opidum Werdam cum Imperatore accedens, ejusdem Rogatu B. Suvibertum post lectam ipsius sanctissimam vitam, innumeraque miracula, post emissas preces, ac celebrata jejunia, de consensu Cardinalium, cæterorumque Prælatorum, inter Missarum solemnia a Felice Heldebaldo Archiepiscopo Coloniensi celebrata, solemni ritu Sanctorum Confessorum catalogo adicripsit pridie nonas Septembris. Ita ex *Epistola S. Lutgeri Monasteriensis Episcopi ad Rinfridum Trajectensem Episcopum apud Baronium ad ann.* 804. *n.* 3. his verbis: *Pridie nonas Septembris . . . Papa S. Leo de assensu pariter, & consensu suorum Cardinalium, exteroruumque Prælatorum illic coram adstantium, solemniter Catalogo Sanctorum confessorum illum* (Suvibertum) *adscripsit*. Ita sentit etiam Bellarminus, *lib.* 1. *de Sanctorum Beatitud. c.* 8. esto dubitet, an aliæ præcesserint solemnes canonizationes. Eadem fere solemnitate, *anno* 903. referente eodem Baronio ad dictum a. *num.* 1. Joannes XV. Papa in Concilio Romano in Sanctorum numerum retulit S. Uldericum Augustanum Episcopum. Celebrior tamen, & prima magis accedens ad solemnitatem Ritus præsentis creditur fuisse illa, qua Alexander III. canonizavit S. Thomam Cantuariensem Martyrem, *anno* 1174. apud Baron. A quo tempore quotquot Sanctorum albo inscripti fuerunt, a Romano Pontifice declarati sunt, quamvis progressu temporis arbitrio Rom. Pontificum ulteriores diligentiæ ad majorem tanti judicii firmitatem additæ fuerint. Et hæc de origine, & progressu canonizationis.

§. III.

Resolutio Dubii.

XI. QUamvis ex dictis satis appareat, quid sit canonizatio; placet tamen ex cæteris duas definitiones ejusdem proponere, & distinctionem canonizationis a beatificatione, assignare.

Prima ergo canonizationis definitio est: *Canonizatio est publicum Ecclesiæ testimonium de vita sanctitate, & gloria adepta hominis jam defuncti, quo etiam, & illi decernuntur honores, qui debentur illis, qui cum Deo feliciter regnant*. Hanc definitionem probant Bellarminus citato loco, *c.* 7. Contelorius de Canonizat. Sanctorum, *c.* 1. Quæ definitio omnem canonizationem complecti videtur, etiam illam, quæ antiquitus per Episcopum, & Provinciæ Primatem, ut supra notavimus, fieri consueverat. Honores autem debiti Sanctis, qui cum Deo feliciter regnant, septem sunt. Primus, quod inscribantur in catalogo Sanctorum, idest, ut habeantur publice, & in tota Ecclesia tamquam Sancti: & hoc maxime convenit Sanctis canonizatis a Summo Pontifice, vel ab ipso habitis tamquam Sanctis. Secundus, ut invocentur in publicis Ecclesiæ precibus. Tertius, ut Templa, & altaria erigi possint Deo in eorum memoriam. Quartus, ut sacrificia tam Eucharistiæ, quam laudum, & precum, quæ vulgo *Officium*, seu *Horæ Canonica* dicuntur, in honorem eorum offerri possint Deo. Quintus, quod dies festi in eorum memoriam celebrentur. Sextus, ut eorum imagines certo lumine gloriam indicante pingantur. Septimus, ut eorum Reliquiæ thecis pretiosis asserventur. Sed de his inferius.

XII. Altera descriptio canonizationis determinatur ut fit a Papa. Canonizatio est: *Canonica, solemnis, & publica definitio per Papam facta, quod aliquis ut Sanctus ab omnibus honoretur, catalogo aliorum Sanctorum adscribatur, & fiat certa die Officium annuatim de eo*. Dicitur *definitio*, quo comprehenditur omne definitionis genus. Dicitur *Canonica*, quia fit secundum Canones, seu Regulas. *Solemnis, & publica*, quia in ea conveniunt Pontifex, Cardinales, Episcopi, & totus Clerus, ac populus in Ecclesia deputata solemniter ornata & ibidem Papa solemniter, & publice decernit, talem, de quo agitur, esse Sanctum, & ut Sanctum ab omnibus venerandum. *Per Papam*: quia ut dicetur, nemo inferior Papa, potest toti Ecclesiæ aliquem ut Sanctum proponere. Dicitur *quod aliquis ut Sanctus &c.* quia per canonizationem non efficitur Sanctus, sed eum esse Sanctum manifestatur, & declaratur. Additur ut *Sanctus veneratur*, quia etsi per aliquem fiant miracula, non potest publice coli pro Sancto. Subjungitur *Catalogo &c.* quia ejus nomen in albo Sanctorum describitur, & tandem quod certa die officium de eo, idest, in ejus honorem celebretur.

XIII. Ad perfectam canonizationis notitiam superest examinandum, in quo differat a beatificatione. Differunt ergo primo. Quod in beatificatione summus Pontifex indulget, & concedit, ut aliquis cultus, & honor beatificato in aliqua Religione, vel Provincia deferatur. Ut patet ex forma beatificationis. In canonizatione autem Pontifex declarat, pronuntiat, definit ad honorem Sanctæ & individuæ Trinitatis . . . auctoritate ejusdem Dei omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, & sua de fratrum suorum Consilio N. Sanctum esse, eum catalogo Sanctorum inscribit, præcipiens, ut talis ab universa Ecclesia habeatur, & quolibet anno certa die festum, & officium de eo habeatur. Differunt secundo. Quod beatificatio non est ultimum Ecclesiæ judicium de sanctitate alicujus hominis defuncti; canonizatio vero est supremum de illa Ecclesiæ judicium. Differunt tertio, ex parte solemnitatis. Nam in beatificatione summus Pontifex habita relatione a Cardinalibus Sacræ Congregationis Rituum, postquam in eadem Congregatione præcessit diligens inquisitio de vita, & miraculis illius, pro quo postulatur beatificatio, sine aliqua solemnitate declarat ex gratia ta-